

1.2. AMALIY MASHG'ULOT MATERIALLARI

1- mavzu. “Real sektor korxonalarida ishlab-chiqarish texnologiyasi” fanining mohiyati, predmeti va mazmuni

1.1. Ma'ruzada o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2soat	<i>Talabalar soni - 20-50</i>	
O'qitish shakli	Kirish – tematik ma'ruza	
Ma'ruza rejasi	<p>1. 1. Mehnat haqida tushuncha va uning jamiyat rivojlanishidagi o'rnini</p> <p>2. 2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning “Bosh maqsadimiz – keng ko'lamli islohotlar va modernizasiya yo'lini qat'iyat bilan davom ettirish” nomli ma'ruzalaridan kelib chiqqan holda fanning maqsadi va vazifasi.</p> <p>3. 3. Mehnatning mazmuni, turlari va mehnat jarayoni funksiyalari</p>	
<i>O'qitish maqsadi: Mehnat iqtisodiyotining predmeti, darajaviy bo'limlari va muammolari, mehnat turlari va elementlari haqida umumiy tushunchani shakllantirish</i>		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Prezident asarlaridagi g'oyalarning fanni o'qitishdagi roli va ahamiyatini tushuntirish. • «Mehnat iqtisodiyoti. Inson taraqqiyoti» fanining predmeti, maqsadi va vazifalarini yoritish. • Mehnatning mazmuni, turlari va mehnat jarayoni funksiyalarini tavsiflash. • • Mehnatning jamiyat rivojlanishdagi o'rnini ochib berish. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezident asarlaridagi g'oyalarning fanni o'rganishdagi roli va ahamiyatini yoritadi. • «Mehnat iqtisodiyoti. Inson taraqqiyoti» fanining predmeti, maqsad, vazifalarini aytib beradi. • Mehnatning mazmuni, turlari va mehnat jarayoni funksiyalarini ajratadi. • • Mehnatning jamiyat rivojlanishdagi o'rnini tushuntirib beradi. 	
<i>O'qitish uslubi va texnikasi</i>	Vizual ma'ruza, Venna diagrammasi, blis-so'rov, Pinbord texnikasi, kategorial jadval	
<i>O'qitish shakli</i>	Jamoaviy, frontal, juftliklarda ishlash	
<i>O'qitish vositalari</i>	Proektor, vizual materiallar, ma'ruzalar matney	
<i>O'qitish sharoiti</i>	O'TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya	
<i>Monitiring va baholash</i>	Yozma nazorat	

Kirish –tematik ma'ruzaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Fanga va mavzuga kirish (15 minut)	1.1.O'quv fani nomini aytadi, fan bo'yicha dastlabki umumiy tasavvurni beradi, hamda uslubiy va tashkiliy tomonlari bilan tanishtiradi (1- ilova)	Tinglaydilar
	1.2. Kurs bo'yicha o'tiladigan barcha mavzular bilan tanishtiradi, ularning uzviyligi haqida qisqacha ma'lumot beradi (2-ilova)	Tinglaydilar
	1.3. Kurs yakunida qo'yiladigan reyting baholash me'zonlari bilan tanishtiradi (3-ilova)	Tinglaydilar
	1.4. Kursni o'zlashtirishda foydalanish uchun zarur bo'lgan adabiyotlar ro'yhati bilan tanishtiradi.	Yozib oladilar
	1.5. Birinchi o'quv mashg'uloti mavzusi, ma'ruza rejasi bilan tanishtiradi va uning maqsadi, o'quv faoliyati natijalarini bayon qiladi	Yozib oladilar

2-bosqich. Asosiy bo'lim (55 minut)	2.1. Rejaning birinchi savoli yuzasidan talabalarni Venna diagrammasi qoidasi bilan tanishtirib (4-ilova) yakka tartibda «faoliyat», «mehnat» tushunchalari jihatini ochib beruvchi so'zlarni alohida doiralarda ichiga yozishni aytadi	Yozadilar
	2.2. Vazifa kollektiv ravishda muhokama qilinib, natijalar doskada yoziladi. Doiralarning kesishgan joyiga ularning umumiy tomonlari yoziladi .	Muhokama qiladilar, yozadilar
	2.3. Savol yakunida «Mehnatning ijtimoiy-iqtisodiy roli qandayQ» deb savol beradi. Bir nechta javoblarni eshitib mehnat va faoliyatning o'zaro nisbatini ifodalovchi tuzilmaviy mantiqiy chizmani (5-ilova) tushuntirib 1-savolga yakun yasaydi	Javob beradilar, eshitadilar Kerakli ma'lumotlarni yozib oladilar
	2.4. 2- reja savolini vizual materiallar (6-ilova) asosida bayon qiladi. Savol nihoyasida bilimni mustahkamlovchi «Mehnat jarayonining 3 ta asosiy jihati qaysilarQ» deb savol beradi va olingan javoblar bilan 2- savolni umumlashtiradi.	Eshitadilar, javob beradilar Kerakli ma'lumotlarni yozib oladilar
	3- reja savolini (Pinbort usulida) yoritish uchun «Mehnatning qanday turlari mavjudQ» degan savolni o'rta tashlaydi. Talabalarning javoblari kategorial jadvalda klassifikasiyalanadi. (7-ilova)	Eshitadilar, javob beradilar
	4- savolni yoritishda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.Karimov asaridagi mehnatga oid masalalar bo'yicha qisqacha ma'lumot beradi.(8-ilova)	Kerakli ma'lumotlarni yozib oladilar
	Mashg'ulot yakunida mavzuga umumiy xulosa qilinadi.	Eshitadilar
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Rejalashtirilgan maqsadga muvofiq "Ha-yo'q" texnikasini qo'llab savollar beradi (9-ilova)	Javob beradilar
	3.2. Umumlashtiruvchi hulosalar qilib ma'ruzaga yakun yasaydi	Eshitadilar
	3.3. Mustaqil tayyorlanish uchun nazorat savollarini beradi (10-ilova)Ushbu mavzu bo'yicha seminar diskussiyaga tayyorlanib kelishni aytadi.	Yozib oladilar

1.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

<i>Dars vaqti- 4soat</i>	<i>Talabalar soni-25ta</i>
O'qitish shakli	Bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminar mashg'uloti
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1. «Mehnat haqida tushuncha va uning jamiyat rivojlanishidagi o'rni 2. 2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning "Bosh maqsadimiz – keng ko'lamli islohotlar va modernizasiya yo'lini qat'iyat bilan davom ettirish" nomli ma'ruzaridan kelib chiqqan holda fanning maqsadi va vazifasi. 3. 3. Mehnatning mazmuni, turlari va mehnat jarayoni funksiyalari
<i>Darsning maqsadi: Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish .</i>	

<p><i>Pedagogik vazifalar:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni ongli ravishda o'zlashtirishga qiziqish uyg'otish. • Mavzu bo'yicha bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish. • O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. • Taqqoslash, umumlashtirish, tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish. • •Kommunikasiya va guruxlarda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish. 	<p><i>O'quv faoliyati natijalari:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mehnat kategoriyasi mohiyatini ochib beradi • Mehnatning mazmuni va turlariga tavsif beradi. • Mehnat iqtisodiyoti fanining maqsadi, mazmuni va asosiy vazifalarini izzohlaydi. • Ishlab chiqarishning turli omillari va Mehnatning hususiyatlarini izzohlaydi. • Mehnat funksiyalari, uning inson va jamiyat rivojlanishidagi rolini yoritib beradi.
O'qitish uslubi va texnikasi	Birgalikda o'qish, «koop-koop», prezentasiya
O'qitish shakli	Ommaviy, guruxlarda ishlash, yakka tartibda ishlash
O'qitish vositalari	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i
O'qitish sharoiti	Kichik guruxlarda ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
Monitiring va baholash	Ekspert baholash

Bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminarining texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich.	Mavzuga kirish	(10 minut) 1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi. Mashg'ulot guruhlarda birgalikda ishlash usulida borishini e'lon qiladi Tinglaydilar
	1.2. O'tilgan mavzuni esga solish maqsadida «mehnat», «faoliyat», «ish» tushunchalariga ta'rif berishni so'raydi. Blis-so'rov o'tqazadi.	Ta'rif beradilar
	1.4. Kichik guruhlarda ishlash qoidasini eslatadi (1-ilova). Prezentasiya qoidalari bilan tanishtiradi (2-ilova). Vazifani bajarish ketma-ketligi va reglamentini belgilaydi (3-ilova).	Tanishadilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim (65 min)	2.1. Kichik guruhlarga ihtiyoriy holda bo'ladi. Vazifalarni tarqatadi (4-ilova). Cluster tuzish qoidalari bilan tanishtiradi. (5-ilova) Qanday natijalar olinishi kerakligiga aniqlik kiritadi. Baholash ko'rsatkichlari va me'zonlarini sharxlaydi (6-ilova).	Kichik guruhlarga bo'linadilar Tanishadilar
	2.2. Guruhlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi.	Ishni boshlaydilar

	2.3. Prezentasiya o‘tqazishni va guruhlar natijasini o‘zaro baholashni tashkil qiladi.	Prezentasiya qiladilar, o‘zaro baholaydilar
	2.4. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, hulosalarga diqqatney jalb qiladi.	Eshitadilar
3-bosqich Yakunlovchi (5 minut)	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2. Mustaqil ishlash uchun vazifa beradi: 2-mavzuni Insert texnikasini qo‘llash orqali o‘qish (7- ilova).	Yozib oladilar

Masala

Moddiy ishlab chiqarish sohasida ishlab chiqarilgan yalpi ijtimoiy mahsulot solishtirma baholarda 84 mlrd. so‘mdan 110 mlrd. so‘mga o‘zgardi. Iqtisodiyotda bandlar bu davrda 18% o‘sd, moddiy ishlab chiqarishda bandlar soni esa 75 foizdan 62 foizgacha kamaygan.

Moddiy ishlab chiqarishda mehnat unumdorligining o‘zgarishi qanday ekanligini aniqlang.

2- mavzu. Mehnat jarayonlarini tashkil etish

2.1. Ma‘ruzada o‘qitish texnologiyasi

<i>Dars vaqti-4 soat</i>	<i>Talabalar soni-50</i>
O‘qitish shakli	Vizual-tematik ma‘ruza
<i>Ma‘ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat faoliyatini tashkil etishning mohiyati va mazmuni 2. Mehnatni tashkil etish asoslari 3. Mehnat taqsimoti va uning turlari 4. Mehnat kooperatsiyasi va uning shakllari 5. Ish o‘rinlarini tashkil etish, uni rejalashtirish va xizmat ko‘rsatish 6. Mehnatni tashkil etishda mehnatni normalashning ahamiyati
<i>O‘qitish maqsadi:</i> Mehnat faoliyatini tashkil etish haqida bilimlarni shakllantirish.	
<i>Pedagogik vazifalar:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Mehnat faoliyatini tashkil etishning mohiyatini yoritish. • Mehnatni tashkil etish asoslarini tushuntirish; • Mehnat taqsimoti va kooperatsiyasini tushuntirish. • Ish o‘rinlarini tashkil etish, uni rejalashtirish va xizmat ko‘rsatishni izzohlab berish. • Mehnatni tashkil etishda mehnatni normalashning ahamiyatini ochib berish. 	<i>O‘quv faoliyati natijalari:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Mehnat faoliyatini tashkil etishning mohiyatini izohlaydi. • Mehnatni tashkil etish asoslarini aytib beradi; • Mehnat taqsimoti va kooperatsiyasini ta‘riflaydi. • Ish o‘rinlarini tashkil etish, uni rejalashtirish va xizmat ko‘rsatishni tavsiflaydi. • Mehnatni tashkil etishda mehnatni normalashning ahamiyatini aytib beradi.
O‘qitish uslubi va texnikasi	Vizual ma‘ruza, BBB texnikasi, blits-so‘rov.
<i>O‘qitish shakli</i>	Ommaviy, jamoaviy, juftliklarda ishlash

<i>O'qitish vositalari</i>	Proektor, ma'ruzalar matni, marker, skotch, A 32 qog'oz varaqlari
<i>O'qitish sharoiti</i>	O'TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya
<i>Monitiring va baholash</i>	Ekspert baholash

2.2.Ma'ruzaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, ma'ruza rejasi bilan tanishtiradi va uning maqsadi, o'quv faoliyati natijalarini bayon qiladi.	Tinglaydilar, yozadilar.
	1.2. BBB jadvalini ekranga chiqaradi va u bilan ishlashni sharxlaydi (1-ilova). Jadvalni daftarlarga ko'chirib yozishni va 2 ustunini to'latish vazifasini beradi.	BBB jadvalini chizishadi, 2 us-tunga ma'ruza rejasi savol-larini yozadilar
	1.3. Uyda o'qish vaqtida matnni chetiga qilingan belgilar yordamida quyidagi savollarga javob berishni taklif qiladi: (1) Nimani ular bilib oldilar? (2) Nimani tushunmadilar? (3) Yana qanday qo'shimcha axborot kerak? Javoblardan kelib chiqqan xolda jadvalning 3 va 4 ustunlarini tayanch iboralarining nomerini qo'yib to'latishni aytadi. (2-ilova)	Javob beradilar, Jadvalning 3 va 4 ustunlarini to'ldiradilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim (65 minut)	2.1.Talabalarni ixtiyoriy xolda 3ta kichik guruxlarga bo'ladi va vazifa beradi: (1) Gurux nomeriga mos xolda mavzu fragmenti bo'yicha BBB jadvalining 4- ustunidagi informatsiyani individual tahlil qilish: 1-gurux 1savolni; 2-gurux 2- savolni; 3- gurux 3-savolni. (2) Qiyinchilik tug'dirgan tushunchalarni umumlashtirish; (3) Mavjud har qanday manbalardan foydalanib, javoblarni birgalikda tayyorlash; (4) Ish natijalarini prezentatsiyaga tayyorlash – mavzuning ushbu savoli bo'yicha prezentatsiya qog'ozida javoblarni BBB jadvalida rasmiylashtirish. Guruxlarda ish boshlanganini e'lon qiladi.	Guruxlarda ishlaydilar: -xar bir gurux a'zosi o'z jadvalining 4 ustuni-dagi tayanch iboralarni o'qiydi; -gurux sardori 4 ustun savollarini tuzishni tashkillashtiradi; -kollektiv ravishda muhokama qiladilar, javoblarni topadilar va ZXU ning 5-ustuniga yozadilar; -javoblarni prezen-tatsiya qilish uchun qog'ozga yozadilar
	2.2. Prezentatsiya va muhokama jarayonini tashkil qiladi.	-gurux sardorlari BBB jadvali to'latilgan qog'ozni doskaga yopishtirib savollari bo'yicha sharxlaydilar; savollarga javob beradilar, fikrlarini asoslaydilar;
	2.3. Javobsiz qolgan savollarni yoritib beradi	Eshitadilar

	2.4. Har bir savol yakunida: - o'zlashtirish darajasini aniqlash maqsadida «Nimani bilib oldik?» deb savol beradi. - Blits –so'rov o'tqazadi.	Javob beradilar
	2.5. O'quv faoliyat natijalarini umumlashtiradi, BBB individul jadvalining 5 ustunini to'latishni taklif qiladi	BBB ning 5 ustunini to'latadilar
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi hulosa qiladi.	Eshitadilar
	3.2. Bir nechta testlarni yordamida talabalarning mavzuni o'zlashtirishi tahlil qilinadi va baholanadi (3-ilova)	savollar beradilar
	3.3. Mavzu bo'yicha mustaqil o'rganish uchun savollarga og'zaki javob berish vazifasini beradi. (4-ilova)	Yozib oladilar

2.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 4soat	<i>Talabalar soni-25ta</i>	
O'qitish shakli	Amaliy va vaziyatli masalalarni echish bo'yicha seminar	
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	1.Mehnatni tashkil etishning mohiyati va hususiyatlari. 2.Mehnat taqsimoti va kooperatsiyasi. 3.Ijtimoiy mehnat munosabatlarini tashkil qilish. 4.Mehnatni tashkil etishda mehnatni normalashning ahamiyati.	
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish		
<i>Pedagog vazifalari:</i>	<i>O'quv faoliyat natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Mavzuni ongli ravishda o'zlashtirishga qiziqish uyg'otish. O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. Taqqoslash, umumlashtirish, tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish. Kommunikatsiya va guruxlarda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish. 	<ul style="list-style-type: none"> Mehnatni tashkil etishning mohiyati va hususiyatlariga ta'rif beradi. Mehnat taqsimoti va kooperatsiyasini takomillashtirish yo'llarini aniqlaydi. Ijtimoiy mehnat munosabatlarini tashkil qilishga oid fikrlarni bayon qiladi. Mehnatni tashkil etishga oid amaliy masalalarni echa oladi. 	
O'qitish uslubi	Birgalikda o'qish, «koop-koop», prezentatsiya, aqliy xujum, blits-so'rov	
<i>O'qitish shakli</i>	Ommaviy, guruxlarda ishlash, individual	
<i>O'qitish vositalari</i>	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i	
<i>O'qitish sharoiti</i>	Guruxlarda TO'V bilan ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya	
<i>Monitiring va baholash</i>	Ekspert baholash	

Bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminarining texnologik kartasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar
	1.2. Mavzuning tayanch iboralari bo'yicha blits-so'rov o'tqazadi(1-ilova). Bir nechta javoblarni eshitib ish mini-guruxlarda borishini e'lon qiladi.	Javob beradilar, eshitadilar

	1.3.Mavzu bo'yicha kategorial obzor o'tqazishni va kategorial jadval tuzishni aytadi. Kategorial obzor o'tqazishning qoidalarini ekranga chiqaradi. (2-ilova)	tanishadilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim	2.1. 3 ta kichik guruhlariga ihtiyoriy xolda bo'ladi. Vazifalarni beradi: (1)Berilgan mavzu bo'yicha kategorial obzor o'tqazish(3-ilova). (2)Ish natijalari bo'yicha prezentatsiyaga tayyorlanish – javoblarni prezentatsiya qog'oziga kategorial jadval ko'rinishida rasmiylashtirish. (3)berilgan mavzu bo'yicha xulosalarni umumlashtirish. Ishni baholash ko'rsatkichlari va me'zonlarini e'lon qiladi (4-ilova)	Kichik guruhlariga bo'linadilar Tanishadilar
	2.2. Guruhlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi.	Ishni boshlaydilar
	2.3. Prezentatsiya o'tqazishni va guruhlar natijasini o'zaro baholashni tashkil qiladi.	Prezentatsiya qiladilar O'zaro baholaydilar
	2.4. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, xulosalarga diqqatni jalb qiladi.	Eshitadilar
3-bosqich Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2.Mustaqil ishlash uchun «Bozor iqtisodiyoti sharoitida mehnatni tashkil etish» mavzusida esse yozish vazifasini beradi.	Yozib oladilar

1-topshiriq

Xudud aholisi 2004 yilda 6,5 mln. kishi bo'lgan, shundan 2 mln. kishi qishloq joylarida, qolgani shaharda istiqomat qiladi. Shaharda tug'ilish koeffitsienti 12%, qishloq joylarida 15%, 2006 yilda shahar aholisi 9% o'sgan. Qishloq joylarida tug'ilish koeffitsienti 2% ga, shahar joylarida 8% ga kamaygan.

2006 yilda 2004 yilga nisbatan tug'ilish koeffitsienti, qanday o'zgarishini aniqlang.

2-topshiriq

Xudud aholisi 2004 yil 4 mln. kishi bo'lgan. Shundan 1,5 mln. kishi shahar joylarida qolgan qismi qishloq joylarida yashagan. Shahar aholisining o'lim koeffitsienti 9% ga qishloq aholisining o'lim koeffitsienti 30% ga teng.

2006 yil bashoratiga ko'ra shahar aholisining o'sishi 0,3 mln. kishiga o'sadi, qishloq aholisi 0,5 mln kishiga kamayadi. Shahar aholisining o'lim koeffitsienti 2004 yilga nisbatan 6% ga qishloh aholisining o'lim koeffitsienti 15% o'sishi kutilmoqda.

2006 yilda 2004 yilga nisbatan xududda o'lim koeffitsienti qanday o'zgargan?

3-topshiriq

2004 yilda umumiy tug'ilish koeffitsienti shahar joylarida 15% ni, qishloq joylarida 20% ni tashkil qilgan. Bunda 38% aholi qishloq joylarida yashagan. 2007 yil bashoratiga ko'ra shahar aholisi 6% ko'payadi, qishloq joylarida tug'ilish koeffitsienti 5% ga, shahar joylarida 8% ga kamayadi.

3-Mavzu. Bozor xo'jaligi tizimida mehnat bozori.

3.1.Ma'ruzada o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2 soat	Talabalar soni – 20-50	
O'qitish shakli	Axborot-tematik va muammoli ma'ruza	
<i>Ma'ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat bozori va uning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. 2. Mehnat bozorining shakllanishi. 3. Mehnat bozori modellari. 4. Mehnat bozorini tartibga solish. 5. Davlat ish bilan bandlik xizmati va uning faoliyati. 6. Mehnat bozorining rivojlanishi. 	
<i>O'qitish maqsadi:</i> Mehnat bozorining mohiyati, uning faoliyat mexanizmi, demografik tendentsiyalarning mehnat bozoriga ta'siri va mehnat bozorini tartibga solish haqida umumiy tasavvurni shakllantirish		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> •Mehnat bozori va uning faoliyat mexanizmini yoritish. •Mehnat bozori shakllanishi omillarini tavsiflash; •Mehnat bozorining modellariini tushuntirish. •Mehnat bozorining tartibga solinish zaruriyatini ochib berish. •Davlat ish bilan bandlik xizmati faoliyati bilan tanishtirish. •Mehnat bozori rivojlanishini yoritish 	<ul style="list-style-type: none"> • Mehnat bozori tushunchasini tavsiflaydilar • Mehnat bozori shakllanishi omillarini aytib beradi; • Mehnat bozorining modellarini sanab beradilar • Mehnat bozorining tartibga solinishi ahamiyatini tushuntiradilar. • Davlat ish bilan bandlik xizmati faoliyatiga qisqacha izoh beradilar. • Mehnat bozori rivojlanish bosqichlarini aytib beradi 	
O'qitish uslubi va texnikasi	Insert texnikasi, BBB texnikasi, Venna diagrammasi, blits-so'rov	
<i>O'qitish shakli</i>	Jamoaviy, ommaviy, juftliklarda ishlash	
<i>O'qitish vositalari</i>	Proektor, ma'ruzalar matni, marker, skotch, A 32 qog'oz varaqlari	
<i>O'qitish sharoiti</i>	O'TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya	
<i>Monitiring va baholash</i>	Yozma nazorat	

Axborot tematik ma'ruzaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, ma'ruza rejasi bilan tanishtiradi va uning maqsadi, o'quv faoliyati natijalarini bayon qiladi	Tinglaydilar, yozadilar.
	1.2.Uyga berilgan vazifani eslatadi: Insert texnikasidan foydalanib ma'ruza matnini o'qish. "Berilgan mavzu bo'yicha nimalarni bilib oldingiz?" deb savol beradi va blits-so'rov o'tqazadi.	Javob beradilar.
	1.3. B/B/B jadvalining 1 va 2 ustunlarini to'latishni taklif qiladi.	Jadvalni to'ldiradilar

	1.4. Mavzu bo'yicha tayanch iboralarni so'raydi va ularni doskaga yozadi. Ushbu tayanch iboralarga ta'rif berishni so'raydi	Tayanch iboralarni aytadilar. Ularga ta'rif beradilar
2-bosqich Asosiy bo'lim (65 minut)	2.1. Mehnat bozorini shakllanishi va rivojlanishi yuzasidan ma'lumotlar beradi.(1-ilova)	Kerakli ma'lumotlarni yozadilar
	2.2.Talabalarni ixtiyoriy xolda 4ta kichik guruxlarga bo'ladi har bir gurux mavzuning bittadan savoliga ekspert bo'lishini e'lon qiladi. O'quv vazifalarni (2-ilova) va guruxlar ishini baholash jadvalini tarqatadi. Baholash ko'rsatkichlari va me'zonlari bilan tanishtiradi (3-ilova) Guruxlarda ish boshlanganini e'lon qiladi.	Guruxlarda ishlaydilar: - javoblarni jamoaviy muhokama qiladilar, prezentatsiyaga tayyorlanadilar
	2.3. Presentatsiya boshlanganligini e'lon qiladi. Maslahatchi rolida chiqadi. Har bir gurux taqdimot natijalari bo'yicha olingan ma'lumotlarni umumlashtiradi.	Taqdimot va qo'shimcha qiladilar, baholaydilar
	2.4. Guruxlarga o'zaro qo'yilgan baholarni e'lon qilishni so'raydi	qo'yilgan ballarni e'lon qiladilar
	2.5. B/B/B jadvalining 3 ustunini to'latishni taklif qiladi	3 ustunni to'ldiradilar
3-bosqich Yakunlovchi (5 minut)	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi hulosa qiladi.	Eshitadilar
	3.2. Talabalar faoliyatini tahlil qiladi va baholaydi	Eshitadilar, savollar beradilar
	3.3. Mavzu bo'yicha mustaqil o'rganish uchun o'z-o'zini sinash savollariga og'zaki javob berish vazifasini beradi. (4-ilova)	vazifani oladilar

3.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

<i>Dars vaqti- 2soat</i>	<i>Talabalar soni-25ta</i>
O'qitish shakli	Amaliy masalalarni echish orqali bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminar
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat bozori va uning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. 2. Mehnat bozorining shakllanishi. 3. Mehnat bozori modellari. 4. Mehnat bozorini tartibga solish. 5. Davlat ish bilan bandlik xizmati va uning faoliyati. 6. Mehnat bozorining rivojlanishi.
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish, hamda amaliy masalalarni echish ko'nikmalarini rivojlantirish	

<i>Pedagogik vazifalar:</i> 1. Mavzuni ongli ravishda o'zlash tirishga qiziqish uyg'otish. 2. O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. 3. Amaliy masalalarni echish, tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish. 4. Guruxlarda ishlash ko'nikma-larini rivojlantirish.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> • Mehnat bozori tushunchasini tavsiflaydilar • Mehnat bozori shakllanishi omillarini aytib beradi; • Mehnat bozorining modellarini sanab beradilar • Mehnat bozorining tartibga solinishi ahamiyatini tushuntiradilar. • Davlat ish bilan bandlik xizmati faoliyatiga qisqacha izoh beradilar. • Mehnat bozori rivojlanish bosqichlarini aytib beradi
O'qitish uslubi va texnikasi	Birgalikda o'qish, «koop-koop», prezentatsiya, aqliy xujum, T-sxema, blits-so'rov, Delfi texnikasi.
<i>O'qitish shakli</i>	Individual, ommaviy, guruxlarda ishlash
<i>O'qitish vositalari</i>	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i
<i>O'qitish sharoiti</i>	Guruxlarda , TO'V bilan ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Monitiring va baholash</i>	Ekspert baholash, yozma nazorat, testlar

Bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminarning texnologik kartasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich Mavzuga kirish (20 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar
	1.2. O'tilgan mavzuni esga solish maqsadida «mehnat bozori», «ishchi kuchi taklifi», «ishchi kuchiga talab» tushunchalariga ta'rif berishni so'raydi.	Ta'rif beradilar
	1.3. Talabalar bilimni jonlantirish maqsadida «Mehnat bozorining shakllanishi nima?» deb savol beradi. Bir nechta javoblarni eshitib, mavzuni kichik guruhlardagi vazifalar bajarilgandan so'ng prezentatsiya vaqtida muhokama qilinishini e'lon qiladi.	Javob beradilar eshitadilar
	1.4. Kichik guruhlarda ishlash qoidasini eslatadi. Natijalar plakatlarda taqdim qilinishi kerakligi va guruhlarda faoliyati ekspertlar tomonidan o'zaro baholanishi e'lon qiladi	eshitadilar
2-bosqich Asosiy bo'lim	2.1. Kichik guruhlarga ixtiyoriy xolda bo'ladi. +anday natijalar olinishi kerakligiga aniqlik kiritadi. Baholash ko'rsatkichlari va me'zonlarini sharxlaydi (1-ilova). Ishlash reglamenti bilan tanishtiradi (2-ilova)	Kichik guruhlarga bo'linadilar
	2.2. Vazifalarni tarqatadi. (3-ilova) va guruhlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi.	Ishni boshlaydilar
	2.3. Prezentatsiya o'tqazishni va guruhlarda natijasini o'zaro baholashni tashkil qiladi.	Prezentatsiya qiladilar, baholaydilar
	2.4. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, xulosalarga diqqatni jalb qiladi.	Eshitadilar
3-bosqich	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar

Yakunlovchi (10 minut)	3.2. Ma'ruza darsiga mehnat bozoriga oid statistik ma'lumotlarni to'plab kelish vazifasini beradi	Yozib oladilar
---------------------------	---	----------------

**Amaliy masalalarni echish bo'yicha seminarning texnologik kartasi
(2-mashg'ulot)**

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar
	1.2. O'tilgan mavzuni esga solish va talabalar bilimini jonlantirish maqsadida demografiya, ijtimoiy-iqtisodiy guruxlar, ortiqcha miqdor va ish o'rinlari tushunchalaridan foydalanib bitta gap tuzishni so'raydi, bir nechta javoblarni eshitadi.	Bittadan gap tuzadilar.
2-bosqich. Asosiy bo'lim (60 minut)	2.1. Mashg'ulotda amaliy masalalar echilishini e'lon qiladi. Amaliy masalalarni echish bo'yicha metodik ko'rsatma berib bir nechta masalani echilishini tushuntiradi (1-ilova).	Yozib oladilar
	2.2. Qanday natijalar olinishi kerakligiga aniqlik kiritadi. Baholash ko'rsat-kichlari va mezonlari bilan tanishtiradi. (2-ilova). Masalalar shartini tarqatadi. (3-ilova)	Eshitadilar Vazifa bilan tanishadilar
	2.3. Ish boshlanganini e'lon qiladi.	Ishni boshlaydilar
	2.4. Masala echish yo'llarini sharxlaydi, maslahatlar beradi.	Savollar beradilar.
	2.5. Echimlar bo'yicha olingan natijalarni tekshiradi va umumlashtiradi, talabalar faoliyatini baholaydi.	Natijalarni e'lon qiladilar
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2. Mustaqil ishlash uchun vazifa beradi: -O'zbekiston Respublikasining «Aholini ish bilan ta'minlash to'g'risidagi» qonun (1998yil 1 may) bilan tanishib chiqish. -Insert texnikasidan foydalanib keyingi ma'ruza mavzusini o'qib kelish	Vazifani oladilar

1-topshiriq

Xududning aholisi 01.01.2006 yil 400 ming kishi, 01.01.2007 yilda 440 ming kishi bo'lgan. Yil davomida 6300 kishi tug'ilgan va 4200 kishi o'lgan. Shu yilning o'zida bu xududga 44800 kishi doimiy yashashga ko'chib kelgan va 6900 kishi xudud tashqarisiga ko'chib o'tdi.

Aholining intensiv mexanik va tabiiy harakatini ifodalovchi koeffitsientlarni aniqlang.

2-topshiriq

Xudud aholisi 01.01.2006 yil 500 ming kishi, 01.01.2007 yil 480 ming kishidan iborat. Aholining tabiiy o'sish koeffitsientini aniqlang, qachonki aholining xududga ko'chib kirish intensivligi koeffitsienti yiliga 7%, ko'chib ketish intensivligi koeffitsienti 10% ga teng.

3-topshiriq

Xududning aholisi 31.12.2005 yilda 300 ming kishini tashkil qilgan. Agar yil davomida xududda 3025 kishi o'lgan, o'lim koeffitsienti 11% bo'lganda 2005 yilda aholining umumiy o'sishini aniqlang.

4-Mavzu. Mehnat resurslarining va mehnat salohiyati

4.1.Ma'ruzada o'qitish texnologiyasi

<i>Dars vaqti- 2 soat</i>	<i>Talabalar soni - 20-50</i>
<i>O'qitish shakli</i>	<i>Axborot-tematik ma'ruza</i>
<i>Ma'ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat resurslari ijtimoiy-iqtisodiy kategoriya sifatida. 2. Mehnat resurslari shakllanishi va ulardan foydalanish yo'llari. 3. Mehnat resurslarining sifat ko'rsatkichlari. 4. Mehnat resurslari balansi to'g'risida tushuncha. 5. Mehnat resurslari balansini tuzish va uning ko'rsatkichlari. 2. Mehnat potentsiali va uning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni. 3. O'zbekistonda mehnat potentsialining shakllanishi. 4. Demografik omillar va uning mehnat potentsialiga ta'siri. 5. Inson taraqqiyoti nazariyasining rivojlanishi. 6. Inson taraqqiyoti indeksining komponent va indikatorlari. 7. Inson kapitalining shakllanish jarayoni.
<i>O'qitish maqsadi: Mehnat potentsiali va inson kapitali haqida bilimlarni shakllantirish</i>	

<p><i>Pedagogik vazifalar:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat resurslarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyatini yoritadi. 2. Mehnat resurslari shakllanishi va ulardan foydalanish yo‘llari tushuntiradi. 3. Mehnat resurslarining sifat ko‘rsatkichlarini tavsiflaydi. 4. Mehnat resurslari balansi to‘g‘risida tushuncha beradi. 5. Mehnat resurslari balansini tuzish va uning ko‘rsatkichlarini aniqlashni o‘rgatadi. 6. Mehnat potentsialiuning ijtimoiy-iqtisodiy mazmunini yoritadi; 7. O‘zbekistonda mehnat potentsialining shakllanishini tushuntiradi. 8. Demografik omillar va uning mehnat potentsialiga ta‘sirini yoritish; 9. Inson taraqqiyoti, inson kapitali nazariyasining rivojlanishini ochib beradi; 10. Inson taraqqiyoti indeksining komponent va indikatorlarini tavsiflaydi. 11. Inson kapitalini shakllanish jarayonini yoritadi. 	<p><i>O‘quv faoliyati natijalari:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mehnat resurslarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyatini tushuntirib beradi. • Mehnat resurslari shakllanishi va ulardan foydalanish yo‘llari aniqlaydi. • Mehnat resurslarining sifat ko‘rsatkichlarini sanab beradi. • Mehnat resurslari balansi mohiyatini aytib beradi. • Mehnat resurslari balansini tuzadi va uning ko‘rsatkichlarini aniqlay oladi. • Mehnat potentsialiuning ijtimoiy-iqtisodiy mazmunini aytib beradi; • O‘zbekistonda mehnat potentsialining shakllanishi qonuniyatini aytib beradi; • Demografik omillarning mehnat potentsialiga ta‘sirini asoslaydi. • Inson taraqqiyoti, inson kapitali nazariyasining rivojlanishini izzohlab beradi; • Inson taraqqiyoti indeksining komponent va indikatorlarini sanab beradi. • Inson kapitalining shakllanishi jarayonini aytib beradi.
O‘qitish uslubi va texnikasi	Blits-so‘rov, diqqatni jalb qiluvchi savollar va muhokama uchun savollar
<i>O‘qitish shakli</i>	Jamoaviy, frontal, juftliklarda ishlash
<i>O‘qitish vositalari</i>	Proektor, ma‘ruzalar matni, marker, skotch, A 32 qog‘oz varaqlari
<i>O‘qitish sharoiti</i>	O‘TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya
<i>Monitiring va baholash</i>	Yozma nazorat

Axborot tematik ma‘ruzaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O‘qituvchi	Talaba
1-bosqich mavzuga kirish (5 minut)	1.1. O‘quv mashg‘uloti mavzusi, ma‘ruza rejasi, uning maqsadi, o‘quv faoliyati natijalarini e‘lon qiladi.	Eshitadilar
	1.2. Mavzu bo‘yicha talabalar bilimini faollashtiruvchi savollar beradi. (1-ilova) Blits-so‘rov o‘tqazadi.	Javob beradilar
2-bosqich Asosiy bo‘lim (60 minut)	2.1. Ma‘ruza materiallarini reja savollari bo‘yicha bayon qiladi. Vizual materiallardan foydalanadi. (2-ilova).	Eshitadilar
	2.2. Mavzuga diqqatni jalb qiluvchi savollarni beradi (3-ilova). Olingan javoblar tahlil qilinadi, yakuniy xulosalar qilinadi.	Savollarga javob beradilar
	2.3. Mavzuning asosiy jihatlariga diqqatni jalb qiladi va ularni yozib olishni taklif qiladi.	Konspektlashtiradilar

3-bosqich. Yakunlovchi (15 minut)	3.1. Umumlashtiruvchi xulosalar qilib ma'ruzaga yakun yasaydi	Eshitadilar
	3.2. Talabalar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi	Savollar beradilar
	3.3. Seminar darsiga har bir talaba mavzu bo'yicha seminar-diskussiyaga tayyorlanib kelish vazifasini beradi.	Yozib oladilar

4.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2 soat	<i>Talabalar soni-25ta</i>	
O'qitish shakli	Seminar-diskussiya	
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> 6. Mehnat resurslari ijtimoiy-iqtisodiy kategoriya sifatida. 7. Mehnat resurslari shakllanishi va ulardan foydalanish yo'llari. 8. Mehnat resurslarining sifat ko'rsatkichlari. 9. Mehnat resurslari balansi to'g'risida tushuncha. 10. Mehnat resurslari balansini tuzish va uning ko'rsatkichlari. 8. Mehnat potentsiali va uning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni. 9. O'zbekistonda mehnat potentsialining shakllanishi. 10. Demografik omillar va uning mehnat potentsialiga ta'siri. 11. Inson taraqqiyoti nazariyasining rivojlanishi. 12. Inson taraqqiyoti indeksining komponent va indikatorlari. 13. Inson kapitalining shakllanish jarayoni. 	
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish, hamda amaliy masalalarni echish ko'nikmalarini rivojlantirish		
<i>Pedagog vazifalari:</i>	<i>O'quv faoliyat natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni ongli ravishda o'zlashtirishga qiziqish uyg'otish. • Mavzu bo'yicha bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish. • O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. • Kommunikatsiya va guruxlarda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish. 	<ul style="list-style-type: none"> • 1. Mehnat resurslarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyatini tushuntirib beradi. • Mehnat resurslari shakllanishi va ulardan foydalanish yo'llari aniqlaydi. • Mehnat resurslarining sifat ko'rsatkichlarini sanab beradi. • Mehnat resurslari balansi mohiyatini aytib beradi. • Mehnat resurslari balansini tuzadi va uning ko'rsatkichlarini aniqlay oladi. • Mehnat potentsialiuning ijtimoiy-iqtisodiy mazmunini aytib beradi; • O'zbekistonda mehnat potentsialining shakllanishi qonuniyatini aytib beradi; • Demografik omillarning mehnat potentsialiga ta'sirini asoslaydi. • Inson taraqqiyoti, inson kapitali nazariyasining rivojlanishini izzohlab beradi; • Inson taraqqiyoti indeksining komponent va indikatorlarini sanab beradi. Inson kapitalining shakllanishi jarayonini aytib beradi. 	

<i>O'qitish uslubi va texnikasi</i>	Birgalikda o'qish, «koop-koop», prezentatsiya, sinkveyn, blits-so'rov
<i>O'qitish shakli</i>	Individual, frontal, guruxlarda ishlash
<i>O'qitish vositalari</i>	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i
<i>O'qitish sharoiti</i>	Guruxlarda TO'V bilan ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Monitiring va baholash</i>	Ekspert baholash

Seminar diskussiyaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga kirish (20 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalarini eslatadi. Mashg'ulot guruxlarda birgalikda ishlash usulida borishini e'lon qiladi	Tinglaydilar, yozib oladilar
	1.2. Mehnat potentsiali, inson kapitali tushunchalariga qisqacha ta'rif berishni so'raydi. Bir nechta javoblarni eshitadi.	Ta'rif beradilar
	1.4. Guruxlarda o'quv vazifasi bajarilgandan so'ng mavzu «Dumaloq stol»da muxokama shaklida o'tqazilishini e'lon qiladi. «Dumaloq stolda» muxokama qoidalarini eslatadi.	tanishadilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim (50 minut)	2.1. 3 ta kichik guruhlarga ixtiyoriy xolda bo'ladi. «Dumaloq stolda» muhokama qilinadigan savollar va vazifalarni tarqatadi (1-ilova).	Kichik guruhlarga bo'lina-dilar, savollar bilan tanishadilar
	2.2. Vazifalarni bajarishda hech qanday qo'shimcha materiallardan foydalanish mumkin emasligini tushuntiradi. Natijalarni baholash varag'ini tarqatadi. (2-ilova)	Ishni boshlaydilar
	2.3. Ish boshlanganini e'lon qiladi. Guruxlar faoliyatini kuzatadi, yo'naltiradi, maslahatlar beradi.	Vazifani bajaradilar
	2.4. Jamoaviy muhokamani va guruxlar natijasini o'zaro baholashni tashkil qiladi.	Gurux sardorlari jamoa fikrini bayon qiladilar. Qat-nashuvchilar qo'shimchalar qiladilar.
	2.5. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, xulosalarga diqqatni jalb qiladi.	Eshitadilar, savollar beradilar
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2. Mustaqil ishlash uchun vazifa beradi: Insert texnikasidan foydalanib keyingi mavzuni o'qib kelish.	Yozib oladilar

1-topshiriq

Xududning aholisi 01.01.2006 yil 400 ming kishi, 01.01.2007 yilda 440 ming kishi bo'lgan. Yil davomida 6300 kishi tug'ilgan va 4200 kishi o'lgan. Shu yilning o'zida bu xududga 44800 kishi doimiy yashashga ko'chib kelgan va 6900 kishi xudud tashqarisiga ko'chib o'tdi. Aholining intensiv mexanik va tabiiy harakatini ifodalovchi koeffitsientlarni aniqlang.

2-topshiriq

Xudud aholisi 01.01.2006 yil 500 ming kishi, 01.01.2007

480 ming kishidan iborat. Aholining tabiiy o'sish koeffitsientini aniqlang, qachonki aholining xududga ko'chib kirish intensivligi koeffitsienti yiliga 7%, ko'chib ketish intensivligi koeffitsienti 10% ga teng.

3-topshiriq

Xududning aholisi 31.12.2005 yilda 300 ming kishini tashkil qilgan. Agar yil davomida xududda 3025 kishi o'lgan, o'lim koeffitsienti 11% bo'lganda 2005 yilda aholining umumiy o'sishini aniqlang.

4-topshiriq

Xudud aholisining soni 31.12.2004 yil 800 ming kishini tashkil qilgan. 2004 yil davomida o'lganlar soni 9360 kishiga etgan.

O'lim koeffitsienti 12% xudud aholisining 01.01.2004 yildagi sonini aniqlang.

5-Mavzu. Aholini ish bilan bandligini shakllanishi va mohiyati

5.1.Ma'ruzada o'qitish texnologiyasi

<i>Dars vaqti- 2 soat</i>	<i>Talabalar soni-20-50</i>
O'qitish shakli	Amaliy masalalarni echish bilan, axborot-ko'rgazmali ma'ruza
<i>Ma'ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> Aholi ish bilan bandligining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. Ish bilan bandlikning turlari. Aholining ish bilan bandligini tartibga solish. O'zbekiston Respublikasida aholini ish bilan bandlik siyosati. Aholini ish bilan bandligini oshirish yo'nalishlari.
<i>O'qitish maqsadi:</i> Aholini ish bilan bandligi haqida umumiy tasavvurni shakllantirish	
<i>Pedagogik vazifalar:</i> <ol style="list-style-type: none"> Aholini ish bilan bandligini mohiyatini yoritish. Aholini ish bilan bandligini tartibga solishni tushuntirish. O'zbekiston Respublikasida aholini ish bilan bandlik siyosati bilan tanishtirish Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida aholini ish bilan bandligi oshirish muammolarini hal etish yo'llari bo'yicha tushuncha berish.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> <ul style="list-style-type: none"> Ish bilan bandlikning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyatini tushuntira oladilar. Ish bilan bandlikni tartibga solishni asoslaydilar. O'zbekiston Respublikasida ish bilan bandlikka ijtimoiy iqtisodiy siyosatning elementi sifatida izzoh beradilar Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida aholini ish bilan bandligi oshirish muammolarini hal etish yo'llarini aytib beradi.
<i>O'qitish uslubi va texnikasi</i>	Insert texnikasi, blits-so'rov
<i>O'qitish shakli</i>	Jamoaviy, ommaviy, juftliklarda ishlash
<i>O'qitish vositalari</i>	Proektor, ma'ruzalar matni, marker, skotch, A 32 qog'oz varaqlari
<i>O'qitish sharoiti</i>	O'TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya
<i>Monitiring va baholash</i>	Yozma nazorat

Tematik ma'ruzaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba

1-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, ma'ruza rejasi bilan tanishtiradi va uning maqsadi, o'quv faoliyati natijalarini bayon qiladi. Tayanch konspektlarni va bilimlarni mustahkamlash uchun vazifalar varag'ini tarqatadi (1,2-ilova)	Tinglaydilar yozadilar.
	1.2.Uyga berilgan vazifani eslatadi: Insert texnikasidan foydalanib ma'ruza matnini o'qish va tayanch iboralarni aytishni so'raydi. Blits-so'rov o'tqazadi.	Javob beradilar
	1.3. Mashg'ulot birgalikda o'qish uslubida olib borilishini aytadi, guruhlarda ishlash qoidasini eslatadi, baholash ko'rsatkichlari va mezonlari bilan tanishtiradi(3-ilova)	Tinglaydilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim (65 minut)	2.1.Talabalar bilimini faollashtirish maqsadida juftliklarga bo'linishni, birgalikda o'ylab, quyidagi vaziyat bo'yicha savolga javob berishni so'raydi: <i>Chet ellik ishlab chiqaruvchilarning arzon mahsulotlari bilan raqobat natijasida korxonada zarar ko'rdi. Oqibatda u o'zini tiklab olguncha o'z ishchilarini ma'muriy tatilga chiqarib yubordi. Siz nima deb o'ylaysiz, ushbu vaziyatda ishchilar ish bilan band hisoblanadimi yoki ishsizmi?</i> Blits-so'rov o'tqazadi.	Juftlikda muhokama qiladilar va savolga javob beradilar.
	2.2. Vizual materiallar, faollashtiruvchi savollar va tayanch konspektidan (1,2,4-ilovalar) foydalanib mavzu mazmunini yoritadi.	Eshitadilar, zarur ma'lumotlarni yozadilar savollar beradilar
	2.3. Bilimlarni mustahkamlash uchun mavzu bo'yicha testlar va amaliy masalalar echilishini e'lon qiladi.	Eshitadilar
	2.4. Talabalarni 5 ta guruxga bo'ladi va har bir guruxga vazifalarni tarqatadi (5-ilova). 10 daqiqa muhokama jarayonini tashkil qiladi, maslahatlar beradi.	Vazifalarni bajaradilar, muhokama qiladilar
	2.5. 10 daqiqagachagacha taqdimot jarayonini tashkil qiladi. Sharxlaydi, natijalarni baholaydi.	taqdimotqiladilar
3-bosqich. Yakunlovchi (5 minut)	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi hulosa qiladi, faol talabalarni rag'batlantiradi.	Eshitadilar
	3.2. Mavzu bo'yicha seminar darsiga tayyorlanishda nimalarga e'tibor berish kerakligini va qaysi adabiyotlardan foydalanish mumkinligini aytadi	Yozib oladilar

5.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 4 soat	<i>Talabalar soni-25ta</i>	
O'qitish shakli	Mavzu bo'yicha muammoli masalalarni echish ko'nikmalarini rivojlantirish va bilimlarni kengaytirish bo'yicha seminar	
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aholi ish bilan bandligining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. 2. Ish bilan bandlikning turlari. 3. Aholining ish bilan bandligini tartibga solish. 4. O'zbekiston Respublikasida aholini ish bilan bandlik siyosati. 5. Aholini ish bilan bandligini oshirish yo'nalishlari. 	
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va muammoli masalalarni echish ko'nikmalarini shakllantirish.		
<i>Pedagog vazifalari:</i>	<i>O'quv faoliyat natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni ongli ravishda o'zlashtirishga qiziqish uyg'otish. • Mavzu bo'yicha bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish. • O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. • Taqqoslash, umumlashtirish, tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish. • Kommunikatsiya va guruxlarda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ish bilan bandlikning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyatini tushuntira oladilar. 2. Ish bilan bandlikni tartibga solishni asoslaydilar. 3. O'zbekiston Respublikasida ish bilan bandlikka ijtimoiy iqtisodiy siyosatning elementi sifatida izzoh beradilar 4. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida aholini ish bilan bandligi oshirish muammolarini hal etish yo'llarini aytib beradi 	
<i>O'qitish uslubi va texnikasi</i>	Blits-so'rov, birgalikda o'qish,	
<i>O'qitish shakli</i>	Individual, frontal, guruxlarda ishlash	
<i>O'qitish vositalari</i>	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i	

Seminarning texnologik kartasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar
	1.2. O'tilgan mavzuni esga solish maqsadida «Ish bilan bandlik», «Ish bilan bandlik turlari», «Ish bilan bandlik shakllari» tushunchalariga ta'rif berishni so'raydi.	Ta'rif beradilar
	1.3. Talabalar bilimini jonlantirish maqsadida «Ish bilan bandlikning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyatni nimadan iborat?» deb savol beradi. Bir nechta javoblarni eshitib, mavzuni kichik guruxlardagi vazifalar bajarilgandan so'ng prezentatsiya vaqtida muhokama qilinishini e'lon qiladi.	Javob beradilar eshitadilar
	1.4. Kichik guruxlarda ishlash qoidasini eslatadi. Natijalar plakatlarda taqdim qilinishi kerakligi va guruxlar faoliyati ekspertlar tomonidan o'zaro baholanishi e'lon qiladi	eshitadilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim (60minut)	2.1. 4ta kichik guruxlarga ixtiyoriy xolda bo'ladi. Qanday natijalar olinishi kerakligiga aniqlik kiritadi. Baholash ko'rsatkichlari va me'zonlarini sharxlaydi (1-ilova). Ishlash reglamenti bilan tanishtiradi (2-ilova)	Kichik guruxlarga bo'linadilar

	2.2.Vazifalarni tarqatadi. (3-ilova) va guruhlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi.	Ishni boshlaydilar
	2.3. Prezentatsiya o'tqazishni va guruhlar natijasini o'zaro baholashni tashkil qiladi.	Prezentatsiya qiladilar, baholaydilar
	2.4. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, xulosalarga diqqatni jalb qiladi.	Eshitadilar

1-topshiriq

Yil boshida mehnat resurslarining soni 1800 ming kishidan iborat. Yil davomida ishchi yosh tarkibiga 160 ming o'smir qo'shildi. 180 ming kishi pensiya yoshiga etdi, shundan 100 ming kishi ishlashni davom ettirdi; 10 ming kishi mehnat resurslari tarkibidan 1-chi va 2-guruh invalidlari tarkibiga qo'shildi, 80 ming kishi o'ldi. Mehnat resurslari harakatining yillik saldosi 25 ming kishi.

Mehnat resurslarining yillik o'zgarishini va yil oxiridagi mehnat resurslarining sonini aniqlang.

2- topshiriq

Aholi ro'yxatiga ko'ra ishga layoqatli yoshdagi aholi 1 mln. kishidan iborat. Shundan 45%i shaharda qolgan, qismi qishloq joylarida yashaydi.

Quyidagi ma'lumotlarga asosan:

1. Ishchi yosh tarkibiga kiruvchi aholi soni - 40 ming kishi (25 ming kishi shaharda qolgani qishloqda)
2. Ishchi yosh chegarasidan tashqaridagi aholi soni 22 ming kishi (12 ming kishi shaharda, qolgani qishloq joylarida)
3. Ishchi yosh tarkibida o'lganlar soni - 5 ming kishi (3 ming shaharda qolgani qishloq joylarida)
4. Ishchi yosh tarkibidan xudud tashqarisiga chiqib ketganlar - 3 ming kishi (2 ming kishi shahardan, qolgani qishloqdan)

Aholi ro'yhatidan keyingi yilda shahar va qishloq joylaridagi ishga layoqatli yoshdagi aholi sonini aniqlang.

3-topshiriq

Quyida xudud aholisining soni va tarkibi keltirilgan

Yosh chegaralari	Erkaklar			Ayollar		
	Umumiy soni ming kishi	1-chi va 2-gurux ishlaymaydigan invalidlar	Ishlaymaydigan	Umumiy soni ming kishi	1-chi va 2-gurux ishlaymaydigan	Ishlamaydigan pensio-
0-15	124,0	0,5	-	117,0	0,5	
16-39	212,0	1,5	-	211,0	2,0	

40-54	98,0	2,0	3,0	115,0	4,0	2,5
55-59	31,0	3,0	4,0	40,0	4,0	3,0
60-65	20,0	4,0	4,0	15,0	5,0	3,5
65	32,0	5,0	6,0	76,0	5,5	4,0

6- mavzu. Ishsizlikning vujudga kelishi va uni kamaytirish yo‘llari

6.1.Ma’ruzada o‘qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 4soat	Talabalar soni – 20-50	
O‘qitish shakli	Tematik ma’ruza	
<i>Ma’ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ishsizlik haqida tushuncha va uni kamaytirishning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. 2. Ishsizlikning kelib chiqish sabablari va oqibatlarini. 3. O‘zbekistonda ishsizlikning o‘ziga xos xususiyatlari. 4. Ishsizlikning asosiy turlari. 5. Ishsizlikning darajasi va davomiyligi. 6. Aholini ishsizlikdan himoya qilish bo‘yicha davlat siyosati. 	
<i>O‘qitish maqsadi:</i> Ishsizlik sabablari, xususiyatlari va uni kamaytirish yo‘llari haqida umumiy tasavvurni shakllantirish		
<i>Pedagog vazifalari:</i>	<i>O‘quv faoliyat natijalari:</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ishsizlik haqida umumiy tushunchani berish 2. Ishsizlikning kelib chiqish sabablarini tushuntirish 3. O‘zbekistonda ishsizlikning xususiyatlarini yoritish 4. Ishsizlik turlarini tasniflash. 5. Ishsizlikning darajasi va davomiyligi to‘g‘risida tushuncha berish 6. Axolini ishsizlikdan himoya qilish bo‘yicha davlat siyosati ochib berish. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ishsizlik tushunchasini aytadi va mohiyatini yoritib beradi; • Ishsizlikni kelib chiqish sabablarini aniqlaydi; • O‘zbekistonda ishsizlikning xususiyatlarini izohlaydi; • Ishsizlik turlarini tasniflaydi • Ishsizlik darajasini aniqlaydi va davomiyligini izohlaydi. • Axolini ishsizlikdan himoya qilish bo‘yicha davlat siyosati aytib beradi. 	
<i>O‘qitish uslubi va texnikasi</i>	Blits-so‘rov, Insert texnikasi, Pinbord texnikasi, Klaster, kategorial jadval, 6-6 texnikasi	
<i>O‘qitish shakli</i>	Jamoaviy, ommaviy, juftliklarda ishlash	
<i>O‘qitish vositalari</i>	Proektor, vizual materiallar, ma’ruzalar matni	
<i>O‘qitish sharoiti</i>	O‘TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya	
<i>Monitiring va baholash</i>	Yozma nazorat	

Tematik ma’ruzaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O‘qituvchi	Talaba
1-bosqich mavzuga kirish	1.1. O‘quv mashg‘uloti mavzusi, ma’ruza rejasi bilan tanishtiradi va uning maqsadi, o‘quv faoliyati natijalarini bayon qiladi	Yozadilar

(5 minut)	1.2.Ma'ruza mavzusini Inser texnikasida o'qib kelish vazifasini eslatadi, mavzuning tayanch iboralarni aytishni so'raydi. Blits-so'rov o'tqazadi.	Tayanch iboralarni aytadilar
	1.3. «Ishsizlik» tushunchasiga ta'rif berish vazifasini qo'yadi. Javobning yakuniy variantini konspekt qilishni aytadi.	Vazifani bajaradilar
	1.4. Ma'ruza matnini mustaqil o'qishda talabalar qanday savollarga javob topmaganliklarini aniqlab doskaga yozib qo'yadi.	Savollarni aytadilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim (65 minut)	2.1.Talabalarni ixtiyoriy ravishda 4 ta guruxga bo'ladi	Guruxlarga bo'linadilar
	2.2. Har bir gurux ma'ruzaning bittadan savoliga ekspert bo'lishini e'lon qiladi, ekspert varaqalarini tarqatadi (1-ilova), kutilayotgan natijalarni tushuntiradi. Aqliy xujum, guruxlarda ishlash qoidalari va grafik organayzerlar mazmunini eslatadi. Ishning reglamenti va baholash mezonlari bilan tanishtiradi. (2,3-ilova) Guruxlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi.	Vazifani guruxlarda bajaradilar, ishlar natijasi bilan prezentatsiya qiladilar
	2.3.Reja savollari bo'yicha ketma-ketlikda reja savolini yoritishni tashkil qiladi: -Muammoli savollarni berib boradi; -Guruxlar ishi taqdimotini tashkil qiladi; -Javoblarni aniqlashtiradi, birgalikdagi muhokamani tashkil qiladi; -Vizual materiallardan foydalanib umumlashtiradi, yakuniy xulosa qiladi.(4-ilova)	Muhokamada qatnashadilar, fikrlarni bildiradilar, yakuniy xulosalar qiladilar
	2.4. Juftliklarga bo'linishni, avval mustaqil, so'ngra birgalikda ma'ruza boshida doskaga yozilgan savollarga javob yozishni aytadi. Blits-so'rov o'tqazadi.	Juftliklarga bo'linadilar, yozadilar, javob beradilar.
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi hulosa qiladi, . talabalar faoliyati tahlil qilinadi va baholaydi	Eshitadilar Savollar beradilar
	3.2. Olingan bilimlarning kelajakda kasbiy va o'quv ahamiyati haqida to'xtalib o'tadi.	Eshitadilar
	3.3. Seminar darsiga tayyorlanishda nimalarga e'tibor berish va qanday adabiyotlardan foydalanish kerakligini uqtiradi.	Yozib oladilar

6.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2soat	<i>Talabalar soni-25ta</i>
O'qitish shakli	Muammoli seminar
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ishsizlik haqida tushuncha va uni kamaytirishning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. 2. Ishsizlikning kelib chiqish sabablari va oqibatlari. 3. O'zbekistonda ishsizlikning o'ziga xos xususiyatlari. 4. Ishsizlikning asosiy turlari. 5. Ishsizlikning darajasi va davomiyligi. 6. Aholini ishsizlikdan himoya qilish bo'yicha davlat siyosati.
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish, hamda amaliy masalalarni echish ko'nikmalarini rivojlantirish	

<i>Pedagog vazifalari:</i>	<i>O'quv faoliyat natijalari:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni ongli ravishda o'zlashtirishga qiziqish uyg'otish. • O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. • Amaliy masalalarni echish, tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish. • Ishsizlik sabablarini o'rganish uchun sotsiologik so'rov o'tqazishni o'rgatish. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ishsizlik tushunchasini aytadi va mohiyatini yoritib beradi; • Ishsizlikni kelib chiqish sabablarini aniqlaydi; • O'zbekistonda ishsizlikning xususiyatlarini izohlaydi; • Ishsizlik turlarini tasniflaydi • Ishsizlik darajasini aniqlaydi va davomiyligini izohlaydi. • Axolini ishsizlikdan himoya qilish bo'yicha davlat siyosati aytib beradi
<i>O'qitish uslubi va texnikasi</i>	Delfi texnikasi, aqliy xujum, blits-so'rov
<i>O'qitish shakli</i>	Individual, frontal, guruxlarda ishlash
<i>O'qitish vositalari</i>	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i
<i>O'qitish sharoiti</i>	Guruxlarda TO'V bilan ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Monitiring va baholash</i>	Ekspert baholash

Amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi (1-mashg'ulot)

Ish bos- qichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1-bosqich. Mavzuga kirish. (5 min)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusini, maqsadi, natijalarini va seminarning utkazilish tartibi xakida ma'lumot beradi.	Tinglaydilar, yozadilar,
	1.2.O'tilgan mavzuni eslash va talabalar bilimini faollashtirish uchun bir nechta savollar (1-ilova) berib blits-so'rov o'tqazadi. Bir nechta javoblarni eshitadi.	Javob beradilar
	1.3.Mashgulot guruxlar xamkorligida ishlash usuli asosida olib borilishini e'lon kilib, uning ishlash koidalarini eslatib utadi. Ishlash reglamentini belgilaydi. (2-ilovalar)	Aniklashtiradilar, savollar beradilar.
2-boskich. Asosiy (65min)	2.1.Talabalarni ixtiyoriy xolda 4ta kichik guruxlarga ajratadi. Natijalarni nazoratini olib borish va baxolash uchun ekspert-guruxlarini tuzadi. Baxolash kursatkichlari va mezonlari bilan tanishtiradi.(3-ilova)	Guruxlarga bo'linadilar, baholash ko'rsatkichlari bilan tanishadilar
	2.2.Guruxlarga o'quv vazifalarini tarkatadi.(4-ilova) Ishni boshlanganini e'lon qiladi.	vazifalar bilan tanishadilar Ishni boshlaydilar

	2.3.Vazifalarning namoyishi va natijalarini baxolanishini tashkillashtiradi, Javoblarni sharxlaydi, vazifani bajarilishi jarayonida chiqarilgan hulosalarga, axborotlantirilishiga alohida e'tibor qaratadi.	Ish natijasini namoyish kiladilar, nazorat savollariga javob beradilar. Qolgan ishtirokchilar qo'shimchalarni kiritib to'ldirishadi, savollar berishadi. Ekspertlarni guruxlar ishini natijasi ni baholashadi.
3-boskich. Yakuniy (10min)	3.1.Guruxlar ishi yakunini hulosalaydi, g'olib guruxni aniqlaydi va baholaydi. 3.2.Mustakil ishlash uchun uy vazifasi beradi: -Ishsizlikning kelib chiqish sabablarini o'rganish uchun har bir kichik gurux o'z tarkibini buzmaganda xolda turli yoshdagi odamlarning javoblari bo'yicha anketalarni (5-ilova) sotsiologik so'rov asosida to'ldirib kelish.	3.1Ekspertlar guruxining vakili baxolar natijasini e'lon kiladi. 3.2.yozib oladilar, aniqlashtiradilar.

2-topshiriq

Korxonada ishlab chiqarilgan mahsulot va bir birlik mahsulotga sarflangan mehnat harajatlari quyida keltirilgan

Mahsulot turi	Ishlab chiqarilgan mahsulot miqdori (Ts)		Bir birlik mahsulotga sarflangan vaqt me'yori
	Bazis yilda	Joriy yilda	
A	3000	3100	15
B	1800	1900	8
V	2200	2000	10

Bazis yilda ishchilar soni 420 kishi bo'lib, joriy yilda 450 kishiga etdi. Ishlab chiqarish hajmi va mehnat unumdorligining o'zgarishini (%) foizda aniqlang.

3-topshiriq

Jadval ma'lumotlaridan foydalangan xolda korxonaning mehnat unumdorligini o'zgarishini aniqlang

Korxonalar	Joriy yilda bazis yilga nisbatan mehnat unumdorligining o'zgarishi (%)	Joriy yilda ishchilar soni
I	+3,5	5920
II	-8,3	790
III	+6,0	1260
IV	O'zgarishsiz	330

7-Mavzu. Mehnat unumdorligi: tushunchasi, omillari, zaxiralari

7.1.Ma'ruzada o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2 soat	Talabalar soni - 20-50ta	
O'qitish shakli	Axborot-vizual tematik ma'ruza	
Ma'ruza rejasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat unumdorligi tushunchasi va uni oshirib borishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. 2. Mehnat unumdorligi va mehnat samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik. 3. Mehnat unumdorligini aniqlash usullari. 4. Mehnat unumdorligini oshirish omillari. 5. Mehnat unumdorligini oshirish zahiralari. 6. Mehnat samaradorligi va mehnatga haq to'lash tizimlarining o'zaro bog'liqligi. 	
O'qitish maqsadi: Mehnat unumdorligi haqidagi bilimlarni shakllantirish.		
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat unumdorligi tushunchasi va uni oshirib borishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini yoritish. 2. Mehnat unumdorligi va mehnat samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlikni tushuntirish. 3. Mehnat unumdorligini aniqlash usullari bilan tanishtirish. 4. Mehnat unumdorligini oshirish omillarini yoritish. 5. Mehnat unumdorligini oshirish zahiralari izohlash. 6. Mehnat samaradorligi va mehnatga haq to'lash tizimlarining o'zaro bog'liqligini tushuntirish. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mehnat unumdorligi tushunchasi va uni oshirib borishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini aytib beradi. • Mehnat unumdorligi va mehnat samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlikni izohlaydi. • Mehnat unumdorligini turli usullarda hisoblay oladi. • Mehnat unumdorligini oshirish omillarini sanab beradi. • Mehnat unumdorligini oshirish zahiralari aytib beradi. • Mehnat samaradorligi va mehnatga haq to'lash tizimlarining o'zaro bog'liqligini izohlaydi. 	
O'qitish uslubi va texnikasi	Insert texnikasi, Venna diagrammasi, T-sxema va Klaster usullari, Blits-so'rov, amaliy masalalarni echish.	
O'qitish shakli	Jamoaviy, ommaviy, guruhlarda ishlash	
O'qitish vositalari	Proektor, ma'ruzalar matni, marker, skotch, A 32 qog'oz varaqlari	
O'qitish sharoiti	O'TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya	
Monitiring va baholash	Yozma nazorat	

Ma'ruzaning texnologik kartasi (1-ma'ruza)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, ma'ruza rejasi uning maqsadi, o'quv faoliyati natijalarini eslatib o'tadi.	Eshitadilar
	1.2. Mavzu bo'yicha talabalar bilimini faollashtiruvchi savollar beradi: <ol style="list-style-type: none"> 1. Unum deganda nimani tushunasiz? 2. Unumdorlik nima? 3. Mehnat unumdorligi-chi? Blits-so'rov o'tqazadi. Bir nechta javoblarni doskaga yozib qo'yadi.	Javob beradilar

2-bosqich. Asosiy bo‘lim (60 minut)	2.1. Ma’ruza materiallarini reja savollari bo‘yicha bayon qiladi. Vizual materiallardan foydalanadi. (1-ilova). Reja savollarini ketma-ket yoritib savollar yakunida diqqatni jalb qiluvchi savollarni beradi: 9.1-savol bo‘yicha: Ijtimoiy mehnat unumdorligi nima? 10.2-savol bo‘yicha: Mehnat unumdorligi, samaradorligi, mahsuldorligi tushunchalari o‘rtasida qanday farq bor? 10.3-savol bo‘yicha: Mehnat unumdorligi nazariyalarini rivojlantirilishida qanday yondashuvlar bor?	Eshitadilar Savollarga javob beradilar
	2.2. Olingan javoblar tahlil qilinadi, mashg‘u-lot boshida berilgan savollar yana beriladi, olingan javoblar bo‘yicha yakuniy xulosalar qilinadi.	Eshitadilar, Savollar beradilar
	2.2. Mavzuning asosiy jihatlariga diqqatni jalb qiladi va ularni yozib olishni taklif qiladi.	Konspekt qiladilar
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.2. Umumlashtiruvchi xulosalar qilib ma’ruzaga yakun yasaydi	Eshitadilar
	3.3. Talabalar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi	savollarini beradilar
	3.3. Mustaqil tayyorlanish uchun nazorat savollarini beradi (2-ilova)	Yozib oladilar

Ma’ruzani o‘qitishning texnologik kartasi (2-ma’ruza)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O‘qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzug a kirish (10 minut)	1.1. O‘quv mashg‘uloti mavzusi, ma’ruza rejasi bilan tanishtiradi va uning maqsadi, o‘quv faoliyati natijalarini bayon qiladi.	Tinglaydilar, yozadilar.
	1.2. Mashg‘ulot birgalikda o‘qish uslubida olib borilishini aytadi, guruhlarda ishlash qoidasini eslatadi, baholash ko‘rsatkichlari va mezonlari bilan tanishtiradi (1-ilova)	Tinglaydilar
	1.3. Uyga berilgan vazifani eslatadi: Insert texnikasidan foydalanib ma’ruza matnini mustaqil o‘qish. Matn chetida qilingan belgilar asosida «Mavzu bo‘yicha ma’ruza matnini o‘rganib nima yangilikni bilib oldingiz?» deb so‘raydi.	Javob beradilar
	1.4. Blits-so‘rov o‘tqazadi. Qanday savollarni tushunmaganliklarini gurux sardorlariga belgilab qo‘yishni aytadi	Savollarni aytadilar. Gurux sardorlari belgilaydilar
2-bosqich	2.1. Talabalarni 5 kichik guruxga bo‘ladi va har bir gurux bittadan masalaga ekspert bo‘lishini aytadi.	Guruhlarga bo‘linadilar

Asosiy bo'lim (60 minut)	2.2. Har bir guruxga vazifalarni tarqatadi (2-ilova). Venna diagrammasi, T-sxema va Klaster usullarining qoidalarini eslatadi. 10 minutgacha muhokama jarayonini tashkil qiladi, maslahatlar beradi.	Vazifani guruhlarda muhokama qiladilar
	2.3. 5 minutgacha prezentatsiya jarayonini tashkil qiladi. Sharxlaydi, natijalarni baholaydi.	Taqdimot qiladilar
	2.4. Ijtimoiy mehnat unumdorligini aniqlash bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar beradi (3-ilova)	Yozib oladilar
3-bosqich Yakunlovchi (5 minut)	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi hulosa qiladi, faol talabalarni rag'batlantiradi.	Eshitadilar
	3.2. Mavzu bo'yicha mustaqil tayyorlanish uchun masalalarni echish vazifasini beradi (4-ilova)	Yozib oladilar

7.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2 soat	Talabalar soni-25ta	
O'qitish shakli	Amaliy masalarni echish bo'yicha seminar mashg'uloti	
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat unumdorligi tushunchasi va uni oshirib borishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. 2. Mehnat unumdorligi va mehnat samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik. 3. Mehnat unumdorligini aniqlash usullari. 4. Mehnat unumdorligini oshirish omillari. 5. Mehnat unumdorligini oshirish zahiralari. 6. Mehnat samaradorligi va mehnatga haq to'lash tizimlarining o'zaro bog'liqligi. 	
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish, o'quv materiallarini mustaqil o'zlashtirishni tashkil qilish ko'nikmasini hosil qilish.		
<i>Pedagog vazifalari:</i>	<i>O'quv faoliyat natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Mavzu bo'yicha bilimlarni tizimlashtirish, mustahkamlash va chuqurlashtirish. • O'quv materiallarini tizimlashtirish, taqqoslash, tahlil qilish va umumlashtirish ko'nikmasini hosil qilish. • O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. • Amaliy masalalarni echish ko'nikmalarini rivojlantirish. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mehnat unumdorligi tushunchasi va uni oshirib borishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini aytib beradi. • Mehnat unumdorligi va mehnat samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlikni izohlaydi. • Mehnat unumdorligini turli usullarda hisoblay oladi. • Mehnat unumdorligini oshirish omillarini sanab beradi. • Mehnat unumdorligini oshirish zahiralarni aytib beradi. • Mehnat samaradorligi va mehnatga haq to'lash tizimlarining o'zaro bog'liqligini izohlaydi. 	
O'qitish uslubi va texnikasi	Birgalikda o'qish, amaliy masalalarni echish	
<i>O'qitish shakli</i>	Jamoaviy, individual	
<i>O'qitish vositalari</i>	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i	

<i>O'qitish sharoiti</i>	Kichik guruxlarda ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Monitiring va baholash</i>	Ekspert baholash, test, nazorat savollari, yozma nazorat.

Seminarining texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar
	1.2. Talabalar bilimini jonlantirish maqsadida «Mehnat unumdorligini o'lchashning qanday usullari majud?», «Bu usullarni qo'llashda qanday birliklardan foydalaniladi?» deb savollar beradi. Bajirilgan uy vazifalarini tekshirib, amaliy masalalar echish uchun talabalar bilimini etarligini aniqlashtiradi.	Ta'rif beradilar Javob beradilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim	2.1.Seminar darsda amaliy masalalar echilishini e'lon qiladi. Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari bilan tanishtiradi. (1-ilova)	Eshitadilar
	2.2. Mahnat unumdorligini o'lchash usullariga oid masalalarni doskada talabalar bilan birgalikda echib tushuntiradi (2-ilova). Qolgan masalalar shartini tarqatadi (3-ilova)	Birgalikda echadilar, masalalar sharti bilan tanishadilar
	2.3. Masalalarni ishlash yo'llarini sharxlaydi, maslahatlar beradi.	Ishni boshlaydilar
	2.4. Echimlar bo'yicha olingan natijalarni umumlashtiradi, muhim joylariga diqqatni jalb qiladi, talabalar faoliyatini baholaydi.	Natijalarni e'lon qiladilar
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Mavzu va olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2. Mustaqil ish va o'z-o'zini sinash maqsadida tushunchalarning to'g'ri ta'rifini topish vazifasini beradi. (4-ilova)	Eshitadilar, aniqlik kiritadilar

Seminarining texnologik kartasi (2-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar
	1.2. O'tilgan mavzuni esga solish maqsadida «Mehnat samaradorligi», «mehnat unumdorligi» tushunchalariga ta'rif berishni so'raydi.	Ta'rif beradilar
	1.3. Talabalar bilimini jonlantirish maqsadida «Mehnat unumdorligini oshirishning qanday omillari mavjud?» va «Mehnat unumdorligini oshishi rezervlarining qanday turlari mavjud?» deb savol beradi. Bir nechta javoblarni eshitib, mashg'ulotda ishlash tartibi va reglamenti(1-ilova), baholash ko'rsatkichlari va mezonlari(2-ilova) bilan tanishtiradi.	Javob beradilar eshitadilar

2-bosqich Asosiy bo'lim	2.1. 3ta kichik guruh va ekspertlar guruhini tashkil qiladi. O'yin jarayoni bilan tanishtiradi.(3-ilova)	Kichik guruhlariga bo'linadilar
	2.2.Vazifalarni tarqatadi. (4-ilova) va guruhlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi. Zarur bo'lganda maslahatlar beradi.	Ishni boshlaydilar
	2.3. Guruxlar raxbarlarining muhokamasini va eng yaxshi variantni tanlashni hamda o'zaro baholashni tashkil qiladi.	Muhokama qiladilar, baholaydilar
	2.4. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, xulosalarga diqqatni jalb qiladi.	Eshitadilar
3-bosqich Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2. Mustaqil ish sifatida keyingi mavzuni Insert texnikasida o'qish vazifasini beradi	Eshitadilar, aniqlik kiritadilar

1- topshiriq

Korxonaning iqtisodiy faoliyatini ifodalovchi quyidagi ko'rsatkichlar keltirilgan

№	Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	Bazis yili	Hisobot davri
1	Yalpi mahsulot	ming	16560	175000
1.1	Tugallanmagan ishlab chiqarish	ming so'm	900	1100
1.2	Xom ashyo qiymati	ming	6080	6400
1.3	Yoqilg'i va elektr energiya qiymati	ming so'm	770	890
1.4	Kooperatsiya bo'yicha qo'yilmalar qiymati	ming so'm	590	690
1.5	Amortizatsiya ajratmalari	ming	1170	1170
1.6	Ish haqi	ming	4200	4350
1.7	Foyda	ming	2850	2900
2	Ishchilar soni	Kishi	1625	1620

1. Yalpi, tovar, sof mahsulot ko'rsatkichlaridan foydalangan xolda hisobot davrida bazis yilga nisbatan mehnat unumdorligi darajasi ko'rsatkichlarining o'zgarishini aniqlang.

2. Mehnat unumdorligi ko'rsatkichlari dinamikasidagi o'zgarishlarni tushuntirib bering.

2-topshiriq

Korxonada ishlab chiqarilgan mahsulot va bir birlik mahsulotga sarflangan mehnat harajatlari quyida keltirilgan

Mahsulot turi	Ishlab chiqarilgan mahsulot miqdori (Ts)		Bir birlik mahsulotga sarflangan vaqt me'yori
	Bazis yilda	Joriy yilda	
A	3000	3100	15
B	1800	1900	8
V	2200	2000	10

Bazis yilda ishchilar soni 420 kishi bo'lib, joriy yilda 450 kishiga etdi.

Ishlab chiqarish hajmi va mehnat unumdorligining o'zgarishini (%) foizda aniqlang.

4-topshiriq

Jadval ma'lumotlaridan foydalangan xolda korxonaning mehnat unumdorligini o'zgarishini aniqlang

Korxonalar	Joriy yilda bazis yilga nisbatan mehnat unumdorligining o'zgarishi (%)	Joriy yilda ishchilar soni
I	+3,5	5920
II	-8,3	790
III	+6,0	1260
IV	O'zgarishsiz	330

8- mavzu. Ish haqini tashkil etish va uni isloh qilish

8.1.Ma'ruzada o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2 soat	Talabalar soni - 25-50	
O'qitish shakli	Vizual-tematik ma'ruza	
Ma'ruza rejasi	<ol style="list-style-type: none"> Ish haqining mohiyati va uning shakllanishi. Ish haqining asosiy funksiyalari va tamoyillari. Tarif tizimi va uning asosiy elementlari. Mehnatga haq to'lash tizimlari tushunchasi va ularning tasnifi. Ish haqining ishbay va vaqtbay tizimlarini qo'llash. Korxonalarda ish haqiga qo'shimchalar va ustamalar. Ish haqini isloh qilishning asosiy yo'nalishlari. 	
O'qitish maqsadi: Bozor iqtisodiyoti sharoitida ish haqini tashkil etish va uni isloh qilish haqidagi bilimlarni shakllantirish		
Pedagog vazifalari:	O'quv faoliyat natijalari:	
<ol style="list-style-type: none"> Ish haqining mohiyati va uning shakllanishi manbalarini yoritish. Ish haqining asosiy funksiyalari va tamoyillari bilan tanishtirish. Tarif tizimi va uning asosiy elementlarini izohlash; Mehnatga haq to'lash tizimlari tushunchasi va ularning tasnifini tushuntirish. Ish haqining ishbay va vaqtbay tizimlarini yoritish. Korxonalarda ish haqiga qo'shimchalar va ustamalarni qo'llash tartibini yoritish; Ish haqini isloh qilishning asosiy yo'nalishlari bilan tanishtirish 	<ul style="list-style-type: none"> Ish haqining mohiyati va uning shakllanishi manbalarini aytib beradi. Ish haqining asosiy funksiyalari va tamoyillari sanab beradi. Tarif tizimi va uning asosiy elementlarini izohlaydi; Mehnatga haq to'lash tizimlari tushunchasi va ularning tasnifini aytib beradi; Ish haqining ishbay va vaqtbay tizimlarini izohlaydi. Korxonalarda ish haqiga qo'shimchalar va ustamalarni qo'llash tartibini aytadi; Ish haqini isloh qilishning asosiy yo'nalishlarini sanab beradi; 	
O'qitish uslubi va texnikasi	Blits-so'rov, ma'ruza, tushuntirish, suhbat	
O'qitish shakli	Jamoaviy, ommaviy, juftliklarda ishlash	
O'qitish vositalari	Proektor, vizual materiallar, ma'ruzalar matni	
O'qitish sharoiti	O'TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya	

Monitiring va baholash	Og'zaki nazorat
------------------------	-----------------

Ko'rgazmali ma'ruza mashg'ulotining texnologik kartasi (1-ma'ruza)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, ma'ruza rejasi uning maqsadi, o'quv faoliyati natijalarini e'lon qiladi.	Eshitadilar
	1.2. blits-so'rov usulini qo'llab mavzu bo'yicha talabalar bilimni faollashtiruvchi savollar beradi: - Ish haqi nima? - Ish haqi qanday vazifalari bajaradi? - Ish haqining qanday turlarini bilasiz?	Javob beradilar
2-bosqich Asosiy bo'lim (55 minut)	2.1. Ma'ruza materiallarini reja savollari bo'yicha bayon qiladi. Vizual materiallardan foydalanadi (1-ilova). Mavzuga diqqatni jalb qiluvchi savollarni beradi: 1-savol bo'yicha: -Ish haqining mohiyati nimadan iborat? -Ish haqining asosiy elementi nima? 2-savol bo'yicha: -Ish haqi qanday funktsiyalarni bajaradi? -Mehnatga haq to'lashda qanday tamoyillarga asoslaniladi? 3-savol bo'yicha: -Tarif tizimi qanday vazifalarni bajaradi? -O'zbekistonda xodimlarga haq to'lash bo'yicha yagona tarif setkasi bo'yicha mehnatga haq to'lash nechta razryad bo'yicha amalga oshiriladi? 4-savol bo'yicha: -Mehnatga haq to'lash tizimini takomillashtirishning qanday yo'nalishlari mavjud? - Ish haqini isloh qilishda soliqlar qanday rol o'ynaydi?	Eshitadilar Savollarga javob beradilar
	2.2. Olingan javoblar tahlil qilinadi, yakuniy xulosalar qilinadi.	Savollar beradilar
	2.3. Mavzuning asosiy jihatlariga diqqatni jalb qiladi va ularni yozib olishni taklif qiladi	Konspekt qiladilar
3-bosqich Yakunlovchi (10 minut)	3.2. Umumlashtiruvchi xulosalar qilib ma'ruzaga yakun yasaydi	Eshitadilar
	3.2. Talabalar faolligi tahlil qilinadi va baholanadi	savollarini beradilar
	3.3. Mustaqil ish sifatida «Iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlar va ish haqi» mavzusida esse yozishni aytadi.	Yozib oladilar

Ko'rgazmali ma'ruza mashg'ulotining texnologik kartasi (2-ma'ruza)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, ma'ruza rejasi uning maqsadi, o'quv faoliyati natijalarini e'lon qiladi.	Eshitadilar
	1.2. blits-so'rov usulini qo'llab mavzu bo'yicha talabalar bilimni faollashtiruvchi savollar beradi: - Ish haqi nima? - Ish haqi qanday vazifalari bajaradi? - Ish haqining qanday turlarini bilasiz?	Javob beradilar

2-bosqich Asosiy bo'lim (55 minut)	2.1. Ma'ruza materiallarini reja savollari bo'yicha bayon qiladi. Vizual materiallardan foydalanadi (1-ilova). Mavzuga diqqatni jalb qiluvchi savollarni beradi: 1-savol bo'yicha: -Ish haqining mohiyati nimadan iborat? -Ish haqining asosiy elementi nima? 2-savol bo'yicha: -Ish haqi qanday funksiyalarni bajaradi? -Mehnatga haq to'lashda qanday tamoyillarga asoslaniladi? 3-savol bo'yicha: -Tarif tizimi qanday vazifalarni bajaradi? -O'zbekistonda xodimlarga haq to'lash bo'yicha yagona tarif setkasi bo'yicha mehnatga haq to'lash nechta razryad bo'yicha amalga oshiriladi? 4-savol bo'yicha: -Mehnatga haq to'lash tizimini takomillashtirishning qanday yo'nalishlari mavjud? -Ish haqini isloh qilishda soliqlar qanday rol o'ynaydi?	Eshitadilar Savollarga javob beradilar
	2.2. Olingan javoblar tahlil qilinadi, yakuniy xulosalar qilinadi.	Savollar beradilar
	2.3. Mavzuning asosiy jihatlariga diqqatni jalb qiladi va ularni yozib olishni taklif qiladi	Konspekt qiladilar
3-bosqich Yakunlovchi (10 minut)	3.2. Umumlashtiruvchi xulosalar qilib ma'ruzaga yakun yasaydi	Eshitadilar
	3.2. Talabalar faolligi tahlil qilinadi va baholanadi	savollarini beradilar
	3.3. Mustaqil ish sifatida «Iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlar va ish haqi» mavzusida esse yozishni aytadi.	Yozib oladilar

8.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

<i>Dars vaqti- 2soat</i>	<i>Talabalar soni-25ta</i>
<i>O'qitish shakli</i>	Bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminar
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ish haqining mohiyati va uning shakllanishi. 2. Ish haqining asosiy funksiyalari va tamoyillari. 3. Tarif tizimi va uning asosiy elementlari. 4. Mehnatga haq to'lash tizimlari tushunchasi va ularning tasnifi. 5. Ish haqining ishbay va vaqtbay tizimlarini qo'llash. 6. Korxonalarda ish haqiga qo'shimchalar va ustamalar. 7. Ish haqini isloh qilishning asosiy yo'nalishlari.
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish, hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish	

<p><i>Pedagog vazifalari:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mavzuni ongli ravishda o'zlashtirishga qiziqish uyg'otish. • O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. • Vaziyatli masalalarni echish, tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish. • 	<p><i>O'quv faoliyat natijalari:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. Ish haqining mohiyati va uning shakllanishi manbalarini aytib beradi. • Ish haqining asosiy funktsiyalari va tamoyillari sanab beradi. • Tarif tizimi va uning asosiy elementlarini izohlaydi; • Mehnatga haq to'lash tizimlari tushunchasi va ularning tasnifini aytib beradi; • Ish haqining ishbay va vaqtbay tizimlarini izohlaydi. • Korxonalarda ish haqiga qo'shimchalar va ustamalarni qo'llash tartibini aytadi; • Ish haqini isloh qilishning asosiy yo'nalishlarini sanab beradi;
O'qitish uslubi va texnikasi	Birgalikda o'qish, aqliy xujum, blits-so'rov, amaliy masalalarni echish
<i>O'qitish shakli</i>	Individual, ommaviy, guruxlarda ishlash
<i>O'qitish vositalari</i>	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i
<i>O'qitish sharoiti</i>	Guruxlarda TO'V bilan ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
<i>Monitiring va baholash</i>	Ekspert baholash

Seminarining texnologik kartasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi. Mashg'ulot guruhlarda birgalikda ishlash usulida borishini e'lon qiladi.	Tinglaydilar
	1.2. Kichik guruhlarda ishlash qoidasini eslatadi. Natijalar plakatlarda taqdim qilinishi kerakligi va guruhlar faoliyati natijalaridan kelib chiqqan holda har bir talaba inividual ravishda baholanishini tushuntiradi.	Tinglaydilar Aniqlashtiradilar
2-bosqich Asosiy bo'lim (65 min)	2.1. Kichik guruhlarga ixtiyoriy xolda bo'ladi. Qanday natijalar olinishi kerakligiga aniqlik kiritadi. Guruxlarda ishlash tartibi va reglamenti hamda baholash ko'rsatkichlari va me'zonlarini sharxlaydi (1,2-ilova).	Kichik guruhlarga bo'linadilar Tanishadilar
	2.2. Vazifalarni tarqatadi (3-ilova). Guruhlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi. Guruhlar faoliyatini kuzatadi, yo'naltiradi, maslahatlar beradi.	Ishni boshlaydilar
	2.3. Prezentsiya o'tqazishni va guruhlar natijasini o'zaro baholashni tashkil qiladi.	Taqdimot qiladilar O'zaro baholaydilar
	2.4. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, xulosalarga diqqatni jalb qiladi.	Eshitadilar

1-topshiriq

Shartnoma asosida qabul qilingan ishchilarga yil boshida ish haqi oyiga 38 ming so'm qilib belgilangan. Yil oxirida ish haqi oyiga 42 ming so'm qilib belgilangan. Quyidagi jadvalda iste'mol tovar va xizmatlarning tarkibi va baho dinamikasi keltirilgan:

No	Tovar va xizmatlar	Ma'lum bir davrda baho indeksining o'zgarishi	Jami iste'mol tarkibida ulushi (%)
1.	Oziq-ovqat	1,25	65
2.	Kiyim-kechak	1,30	12
3.	Uzoq muddatli ishlatiladigan narsalar	0,80	7
4.	Tura rjoy va kommunal xizmatlar	1,40	10
5.	Boshqa tovar va xizmatlar	0,90	6

Yil boshida ish haqidan daromad solig'i 12%ni nobyudjet fondlarga ajratmalar 2%ni tashkil etardi. Yil oxirida daromad solig'i stavkasi 1%ga oshgan, nobyudjet fondlarga ajratmalar bekor qilingan.

Hisoblang:

1. Yil boshida va oxirida ish haqi darjasini;
2. Yil boshida va oxirida real ish haqi darajasini;
3. Real ish haqining o'zgarishini (Ikki usul bilan)

2-topshiriq

Fermer ho'jaligining iqtisodchisi yagona tarif tizimining (YaTT) 14-razryadi bidan 16 ish kuni ishlagan. (Belgilangan grafik bo'yicha bir oyda 22 ish kuni). Noqulay ish sharoiti uchun asosiy ish haqining 30% qo'shimcha ish haqi qilib belgilangan.

Hisoblang: Iqtisodchining ish haqi qancha?

3-topshiriq

Ho'jalik ishchilarida ish haqi to'lashda quyidagi tarif setkadan foydalaniladi:

Razryadlar	I	II	III	IV	V	VI
Tarif koeffitsientlar	1.0	1.08	1.2	1.35	1.55	1.8

1 razryadning soatlik tarif stavkasi shartnomada 3900 so'm qilib belgilangan.

Bajarilgan ishlarning va bir smenada ishchining haqini hioblang. Agar ishchi bir smenada 6 ishni ("A")(bu ish uchun bir ishga vaqt me'yori 36 min, ish VI razryad) 5 ishni "B" (bu ish uchun vaqt me'yori 1,5, ish V razryad), va 18 ishni "V"(bu ish uchun vaqi me'yori-4 ish 1 soatda, ish IVrazryad)

3-Mavzu. Demografik vaziyat va uning jamiyat taraqqiyotidagi roli

3.1.Ma'ruzada o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2 soat	Talabalar soni – 20-50	
O'qitish shakli	Axborot-tematik va muammoli ma'ruza	
Ma'ruza rejasi	6. Demografik rivojlanishning mohiyati. 7. Demografik holatni baholash ko'rsatkichlari. 8. Aholining takror barpo bo'lishi va uning asosiy turlari. 9. Aholining tabiiy va mexanik o'sishi. 10. Oilaning vazifalari, tarkibi va turlari. Zamonaviy oila transformatsiyasi. 11. Demografik siyosatning mohiyati va uni o'tkazish uslublari. 12. Tug'ilish va oila sohasida demografik siyosat. 13. O'lim holatini qisqartirish va aholi salomatligini yaxshilash sohasidagi siyosat.	
<i>O'qitish maqsadi:</i> Demografik vaziyat va uning inson taraqqiyotidagi roli haqida umumiy tasavvurni shakllantirish		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Demografik rivojlanishning mohiyati yoritish. • Demografik holatni baholash ko'rsatkichlarini tavsiflash; • Aholining takror barpo bo'lishini tushuntirish. • Tug'ilish va oila sohasida demografik siyosat yoritib berish. • Oilaning vazifalari, tarkibi va turlari. Zamonaviy oila transformatsiyasi bilan tanishtirish. • Demografik siyosatning mohiyati va uni o'tkazish uslublari yoritish 	<ul style="list-style-type: none"> • Demografik rivojlanishning mohiyatini tavsiflaydilar • Demografik holatni baholash ko'rsatkichlarini aytib beradi; • Aholining takror barpo bo'lishini tushuntiradilar. • Tug'ilish va oila sohasida demografik siyosatiga izoh beradilar. • Oilaning vazifalari, tarkibi va turlarini aytib beradi 	
O'qitish uslubi va texnikasi	Insert texnikasi, BBB texnikasi, Venna diagrammasi, blits-so'rov	
<i>O'qitish shakli</i>	Jamoaviy, ommaviy, juftliklarda ishlash	
<i>O'qitish vositalari</i>	Proektor, ma'ruzalar matni, marker, skotch, A 32 qog'oz varaqlari	
<i>O'qitish sharoiti</i>	O'TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya	
<i>Monitiring va baholash</i>	Yozma nazorat	

Axborot tematik ma'ruzaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, ma'ruza rejasi bilan tanishtiradi va uning maqsadi, o'quv faoliyati natijalarini bayon qiladi	Tinglaydilar, yozadilar.
	1.2. Uyga berilgan vazifani eslatadi: Insert texnikasidan foydalanib ma'ruza matnini o'qish. "Berilgan mavzu bo'yicha nimalarni bilib oldingiz?" deb savol beradi va blits-so'rov o'tqazadi.	Javob beradilar.
	1.3. B/B/B jadvalining 1 va 2 ustunlarini to'latishni taklif qiladi.	Jadvalni to'ldiradilar
	1.4. Mavzu bo'yicha tayanch iboralarni so'raydi va ularni doskaga yozadi. Ushbu tayanch iboralarga ta'rif berishni so'raydi	Tayanch iboralarni aytadilar. Ularga ta'rif beradilar

2-bosqich Asosiy bo'lim (65 minut)	2.1. Mehnat bozorini shakllanishi va rivojlanishi yuzasidan ma'lumotlar beradi.(1-ilova)	Kerakli ma'lumotlarni yozadilar
	2.2.Talabalarni ixtiyoriy xolda 4ta kichik guruxlarga bo'ladi har bir gurux mavzuning bittadan savoliga ekspert bo'lishini e'lon qiladi. O'quv vazifalarni (2-ilova) va guruxlar ishini baholash jadvalini tarqatadi. Baholash ko'rsatkichlari va me'zonlari bilan tanishtiradi (3-ilova) Guruxlarda ish boshlanganini e'lon qiladi.	Guruxlarda ishlaydilar: - javoblarni jamoaviy muhokama qiladilar, prezentatsiyaga tayyorlanadilar
	2.3. Prezentatsiya boshlanganligini e'lon qiladi. Maslahatchi rovida chiqadi. Har bir gurux taqdimot natijalari bo'yicha olingan ma'lumotlarni umumlashtiradi.	Taqdimot va qo'shimcha qiladilar, baholaydilar
	2.4. Guruxlarga o'zaro qo'yilgan baholarni e'lon qilishni so'raydi	qo'yilgan ballarni e'lon qiladilar
	2.5. B/B/B jadvalining 3 ustunini to'latishni taklif qiladi	3 ustunni to'ldiradilar
3-bosqich Yakunlovchi (5 minut)	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi hulosa qiladi.	Eshitadilar
	3.2. Talabalar faoliyatini tahlil qiladi va baholaydi	Eshitadilar, savollar beradilar
	3.3. Mavzu bo'yicha mustaqil o'rganish uchun o'z-o'zini sinash savollariga og'zaki javob berish vazifasini beradi. (4-ilova)	vazifani oladilar

3.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

<i>Dars vaqti- 2soat</i>	<i>Talabalar soni-25ta</i>	
O'qitish shakli	Amaliy masalalarni echish orqali bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminar	
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Demografik rivojlanishning mohiyati. 2. Demografik holatni baholash ko'rsatkichlari. 3. Aholining takror barpo bo'lishi va uning asosiy turlari. 4. Aholining tabiiy va mexanik o'sishi. 5. Oilaning vazifalari, tarkibi va turlari. Zamonaviy oila transformatsiyasi. 6. Demografik siyosatning mohiyati va uni o'tkazish uslublari. 7. Tug'ilish va oila sohasida demografik siyosat. 8. O'lim holatini qisqartirish va aholi salomatligini yaxshilash sohasidagi siyosat. 	
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish, hamda amaliy masalalarni echish ko'nikmalarini rivojlantirish		
<i>Pedagogik vazifalar:</i> 5. Mavzuni ongli ravishda o'zlash tirishga qiziqish uyg'otish. 6. O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. 7. Amaliy masalalarni echish, tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilish. 8. Guruxlarda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> • Demografik rivojlanishning mohiyatini tavsiflaydilar • Demografik holatni baholash ko'rsatkichlarini aytib beradi; • Aholining takror barpo bo'lishini tushuntiradilar. • Tug'ilish va oila sohasida demografik siyosatiga izoh beradilar. • Oilaning vazifalari, tarkibi va turlarini aytib beradi	

O'qitish uslubi va texnikasi	Birgalikda o'qish, «koop-koop», prezentatsiya, aqliy xujum, T-sxema, blits-so'rov, Delfi texnikasi.
O'qitish shakli	Individual, ommaviy, guruxlarda ishlash
O'qitish vositalari	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i
O'qitish sharoiti	Guruxlarda, TO'V bilan ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya
Monitiring va baholash	Ekspert baholash, yozma nazorat, testlar

Bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminarning texnologik kartasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich Mavzuga kirish (20 minut)	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar
	1.2. O'tilgan mavzuni esga solish maqsadida "Demografiya" va «Aholining takror barpo bo'lishi» tushunchasiga ta'rif berishni so'raydi.	Ta'rif beradilar
	1.3. Talabalar bilimni jonlantirish maqsadida «Demografik holatni baholash ko'rsatkichlari qanday?» deb savol beradi. Bir nechta javoblarni eshitib, mavzuni kichik guruhlardagi vazifalar bajarilgandan so'ng prezentatsiya vaqtida muhokama qilinishini e'lon qiladi.	Javob beradilar eshitadilar
	1.4. Kichik guruhlarda ishlash qoidasini eslatadi. Natijalar plakatlarda taqdim qilinishi kerakligi va guruhlarda faoliyati ekspertlar tomonidan o'zaro baholanishi e'lon qiladi	eshitadilar
2-bosqich Asosiy bo'lim	2.1. Kichik guruhlarga ixtiyoriy xolda bo'ladi. +anday natijalar olinishi kerakligiga aniqlik kiritadi. Baholash ko'rsatkichlari va me'zonlarini sharxlaydi (1-ilova). Ishlash reglamenti bilan tanishtiradi (2-ilova)	Kichik guruhlarga bo'linadilar
	2.2. Vazifalarni tarqatadi. (3-ilova) va guruhlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi.	Ishni boshlaydilar
	2.3. Prezentatsiya o'tqazishni va guruhlarda natijasini o'zaro baholashni tashkil qiladi.	Prezentatsiya qiladilar, baholaydilar
	2.4. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, xulosalarga diqqatni jalb qiladi.	Eshitadilar
3-bosqich Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2. Ma'ruza darsiga mehnat bozoriga oid statistik ma'lumotlarni to'plab kelish vazifasini beradi	Yozib oladilar

Amaliy masalalarni echish bo'yicha seminarning texnologik kartasi (2-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich Mavzuga	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar

kirish (10 minut)	1.2. O‘tilgan mavzuni esga solish va talabalar bilimini jonlantirish maqsadida demografiya, ijtimoiy-iqtisodiy guruxlar, ortiqcha miqdor va ish o‘rinlari tushunchalaridan foydalanib bitta gap tuzishni so‘raydi, bir nechta javoblarni eshitadi.	Bittadan gap tuzadilar.
2-bosqich. Asosiy bo‘lim (60 minut)	2.1.Mashg‘ulotda amaliy masalalar echilishini e‘lon qiladi. Amaliy masalalarni echish bo‘yicha metodik ko‘rsatma berib bir nechta masalani echilishini tushuntiradi (1-ilova).	Yozib oladilar
	2.2.Qanday natijalar olinishi kerakligiga aniqlik kiritadi. Baholash ko‘rsat-kichlari va mezonlari bilan tanishtiradi. (2-ilova). Masalalar shartini tarqatadi. (3-ilova)	Eshitadilar Vazifa bilan tanishadilar
	2.3. Ish boshlanganini e‘lon qiladi.	Ishni boshlaydilar
	2.4. Masala echish yo‘llarini sharxlaydi, maslahatlar beradi.	Savollar beradilar.
	2.5. Echimlar bo‘yicha olingan natijalarni tekshiradi va umumlashtiradi, talabalar faoliyatini baholaydi.	Natijalarni e‘lon qiladilar
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2.Mustaqil ishlash uchun vazifa beradi: -O‘zbekiston Respublikasining «Aholini ish bilan ta‘minlash to‘g‘risidagi» qonun (1998yil 1 may) bilan tanishib chiqish. -Insert texnikasidan foydalanib keyingi ma‘ruza mavzusini o‘qib kelish	Vazifani oladilar

1-topshiriq

? Fermer ho‘jaligining iqtisodchisi yagona tarif tizimining (YaTT) 14-razryadi bidan 16 ish kuni ishlagan. (Belgilangan grafik bo‘yicha bir oyda 22 ish kuni). Noqulay ish sharoiti uchun asosiy ish haqining 30% qo‘shimcha ish haqi qilib belgilangan.

Hisoblang: Iqtisodchining ish haqi qancha

2-topshiriq

1. Yil boshida aholi soni - 500 ming kishi
2. Aholining o‘rtacha yillik soni - 530 ming kishi
3. Umumiy tug‘ilish koeffitsienti - 12%
4. Umumiy o‘lim koeffitsienti - 9%

Yuqorida keltirilgan ko‘rsatkichlar ma‘lum bo‘lganda aholining umumiy o‘shida yil davomida migratsiyaning ulushini aniqlang.

10- mavzu. O‘zbekistonda aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi

10.1. Ma’ruzada o‘qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 4soat	<i>Talabalar soni – 25 -50 ta</i>	
O‘qitish shakli	Axborot-tematik ma’ruza	
<i>Ma’ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aholini ijtimoiy muhofaza qilishning mohiyati va zaruriyati. 2. Ijtimoiy siyosat va uning asosiy yo‘nalishlari. 3. O‘zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimining o‘ziga xos xususiyatlari. 4. Ijtimoiy kafolatlar, imtiyozlar va to‘lovlar hamda ularni belgilash tartibi. 5. Ishsizlarni ijtimoiy himoya qilishda bandlikka ko‘maklashish markazlarining o‘rni va roli. 6. Aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimini takomillashtirish 	
<i>O‘qitish maqsadi:</i> Aholini ijtimoiy muhofaza qilish muammolari haqida bilimlarni shakllantirish.		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O‘quv faoliyati natijalari:</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Aholini ijtimoiy muhofaza qilishning mohiyati va zaruriyatini yoritish. 2. Ijtimoiy siyosat va uning asosiy yo‘nalishlari bilan tanishtirish. 3. O‘zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimining o‘ziga xos xususiyatlarini ochib berish. 4. Ijtimoiy kafolatlar, imtiyozlar va to‘lovlar hamda ularni belgilash tartibi bilan tanishtirish. 5. Ishsizlarni ijtimoiy himoya qilishda bandlikka ko‘maklashish markazlarining o‘rni va roli haqida tushuncha berish. 6. Aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimini takomillashtirish yo‘nalishlarini ochib berish 	<ul style="list-style-type: none"> • Aholini ijtimoiy muhofaza qilishning mohiyati va zaruriyatini izohlaydi. • Ijtimoiy siyosat va uning asosiy yo‘nalishlarini aytib beradi. • O‘zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimining o‘ziga xos xususiyatlarini aytib beradi. • Ijtimoiy kafolatlar, imtiyozlar va to‘lovlar hamda ularni belgilash tartibini izohlaydi. • Ishsizlarni ijtimoiy himoya qilishda bandlikka ko‘maklashish markazlarining o‘rni va rolini izohlaydi • Aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimini takomillashtirish yo‘llarini aytib beradi 	
<i>O‘qitish uslubi va texnikasi</i>	Ma’ruza, blits-so‘rov	
<i>O‘qitish shakli</i>	Jamoaviy, ommaviy, juftliklarda ishlash	
<i>O‘qitish vositalari</i>	Proektor, vizual materiallar, ma’ruzalar matni	
<i>O‘qitish sharoiti</i>	O‘TV bilan ishlashga moslashgan auditoriya	
<i>Monitiring va baholash</i>	Og‘zaki nazorat	

Tematik ma’ruza mashg‘ulotining texnologik kartasi (1-ma’ruza)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O‘qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga kirish (5 minut)	1.1. O‘quv mashg‘uloti mavzusi, ma’ruza rejasi uning maqsadi, o‘quv faoliyati natijalarini bilan tanishtiradi.	Eshitadilar
2-bosqich. Asosiy bo‘lim (65 minut)	2.1. Vazifani eslatadi: Insert texnikasini qo‘llab ma’ruza matnini mustaqil o‘qish. Talabalardan matn chetida qilingan belgilar asosida «Ma’ruza matnini o‘qib nima yangi narsalarni o‘rgandingiz?» deb savol beradi. Blits-so‘rov o‘tqazadi.	Eshitadilar Savolga javob beradilar
	2.2. Qiyinchilik tug‘dirgan savollarni so‘rab, doskaga yozib qo‘yadi	Savollarni aytadilar

	2.3. Talabalarni bir nechta kichik guruxlarga bo‘ladi va mustaqil ish uchun vazifalarni taqsimlaydi (har bir guruxga bittadan vazifa): -Dokada yozilgan savollardan bittasiga javob berish; -bittadan testni tanlash va javobini asoslash. (1-ilova) Marker va qog‘ozlarni tarqatadi. Guruxlarda ish boshlanganini e‘lon qiladi.	Mustaqil guruxlarda ishni bajaradilar
	2.4.Ish yakunida prezentatsiyani tashkil qiladi.	Prezentatsiya qiladilar
	2.5. Prezentatsiya natijalarini umumlashtiradi, kontseptual jadval (2-ilova) va vizual materiallardan (3-ilova) foydalanib ma‘ruzaga yakunlaydi.	Qisqacha konspekt qiladilar
3-bosqich. Yakunlovchi (10 minut)	3.2. Umumlashtiruvchi xulosalar qilib ma‘ruzaga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2. Talabalar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi	savollarini beradilar
	3.3. Mustaqil ish sifatida «O‘zbekistonda yoshlarni ijtimoiy muhofaza qilish» mavzusida esse yozishni aytadi.	Yozib oladilar

Ko‘rgazmali ma‘ruza mashg‘ulotining texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O‘qituvchi	Talaba
1-bosqich mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O‘quv mashg‘uloti mavzusi, ma‘ruza rejasi uning maqsadi, o‘quv faoliyati natijalarini eslatib o‘tadi	Eshitadilar
	1.2. Mavzu bo‘yicha talabalar bilimni faollashtiruvchi va o‘tilganlarni esga soluvchi savollar beradi: - Ijtimoiy himoya nima? - Ijtimoiy himoyaning qanday vazifalari mavjud? - Ijtimoiy himoyani tashkil etishning qanday tamoyillarini bilasiz? Blits-so‘rov o‘tqazadi	Javob beradilar
2-bosqich Asosiy bo‘lim (55 minut)	2.1. Ma‘ruza materiallarini reja savollari bo‘yicha bayon qiladi. Vizual materiallardan foydalanadi. (1-ilova). Mavzuga diqqatni jalb qiluvchi savollarni beradi: 4-savol bo‘yicha: <i>-ijtimoiy kafolat nima?</i> <i>-ijtimoiy sug‘urta qanday vazifalarni bajaradi?</i> <i>-O‘zbekistonda ijtimoiy to‘lovlar qanday amalga oshiriladi?</i> 5-savol bo‘yicha: <i>-Iqtisodiyotda islohotlarni davom ettirish nimalarga bog‘lanib amalga oshirilishi zarur?</i> <i>- Ishsizlarni ijtimoiy himoya qilishda bandlikka ko‘maklashish markazlarining o‘rni va roli nimalardan iborat?</i> 6-savol bo‘yicha: <i>- Aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimini qanday takomillashtirish mumkin?</i>	Eshitadilar Savollarga javob beradilar
	2.2. Olingan javoblar tahlil qilinadi, yakuniy xulosalar qilinadi.	Eshitadilar, Savollar beradilar
	2.2. Mavzuning asosiy jihatlariga diqqatni jalb qiladi va ularni yozib olishni taklif qiladi	Konspekt qiladilar

3-bosqich Yakunlovchi (10 minut)	3.2. Umumlashtiruvchi xulosalar qilib ma'ruzaga yakun yasaydi	Eshitadilar
	3.2. Talabalar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi	savollarini beradilar
	3.3. Mustaqil ish sifatida «Iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlar va ijtimoiy himoya» mavzusida esse yozishni aytadi.	Yozib oladilar

10.2. Seminarda o'qitish texnologiyasi

Dars vaqti- 2soat	Talabalar soni-25ta	
O'qitish shakli	Bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish bo'yicha seminar	
<i>Seminarda muhokama qilish uchun savollar</i>	<ol style="list-style-type: none"> Aholini ijtimoiy muhofaza qilishning mohiyati va zaruriyati. Ijtimoiy siyosat va uning asosiy yo'nalishlari. O'zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimining o'ziga xos xususiyatlari. Ijtimoiy kafolatlar, imtiyozlar va to'lovlar hamda ularni belgilash tartibi. Ishsizlarni ijtimoiy himoya qilishda bandlikka ko'maklashish markazlarining o'rne va roli. Aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimini takomillashtirish 	
<i>Darsning maqsadi:</i> Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish, hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish		
<i>Pedagog vazifalari:</i>	<i>O'quv faoliyat natijalari:</i>	
<ol style="list-style-type: none"> Mavzuni ongli ravishda o'zlashtirishga qiziqish uyg'otish. O'z nuqtai nazarlarini shakllantirish, bayon qilish jarayonlarini tashkil qilish. Guruhlarda ishlash ko'nikmalarini hosil qilish. Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va ko'nikma hosil qilish. 	<ul style="list-style-type: none"> Aholini ijtimoiy muhofaza qilishning mohiyati va zaruriyatini izohlaydi. Ijtimoiy siyosat va uning asosiy yo'nalishlarini aytib beradi. O'zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimining o'ziga xos xususiyatlarini aytib beradi. Ijtimoiy kafolatlar, imtiyozlar va to'lovlar hamda ularni belgilash tartibini izohlaydi. Ishsizlarni ijtimoiy himoya qilishda bandlikka ko'maklashish markazlarining o'rne va rolini izohlaydi Aholini ijtimoiy muhofaza qilish tizimini takomillashtirish yo'llarini aytib beradi 	
O'qitish uslubi va texnikasi	Aqliy xujum, blits-so'rov, kategorial obzor, vaziyatli masalalarni echish	
<i>O'qitish shakli</i>	Individual, jamoaviy, guruhlarda ishlash	
<i>O'qitish vositalari</i>	O'quv qo'llanma, marker, skotch, A32 qog'oz varag'i	
<i>O'qitish sharoiti</i>	Guruhlarda TO'V bilan ishlash uchun mo'ljallangan auditoriya	
<i>Monitiring va baholash</i>	og'zaki nazorat	

Seminarning texnologik kartasi

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. Mavzuga	1.1. Mashg'ulot mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalari bilan tanishtiradi.	Tinglaydilar

kirish (10 minut)	1.2. Mavzuning tayanch iboralari bo'yicha blits-so'rov o'tqazadi(1-ilova). Bir nechta javoblarni eshitib ish kichik guruxlarda borishini e'lon qiladi.	Javob beradilar, eshitadilar
	1.3.Mavzu bo'yicha kategorial obzor o'tqazishni va kategorial jadval tuzishni aytadi. Kategorial jadval tuzishning qoidalarini ekranga chiqaradi. (2-ilova)	tanishadilar
2-bosqich. Asosiy bo'lim (60minut)	2.1. 3 ta kichik guruhlariga ixtiyoriy xolda bo'ladi. Vazifalarni beradi: 1. Berilgan mavzu bo'yicha kategorial obzor o'tqazish (3-ilova). 2. Ish natijalari bo'yicha taqdimotga tayyorlanish – javoblarni taqdimot qog'oziga kategorial jadval ko'rinishida rasmiylashtirish. 3. Berilgan mavzu bo'yicha xulosalarni umumlashtirish. Ishni baholash ko'rsatkichlari va me'zonlarini e'lon qiladi (4-ilova).	Kichik guruhlariga bo'linadilar Tanishadilar
	2.2. Guruhlarda ish boshlanganligini e'lon qiladi.	Ishni boshlaydilar
	2.3. Taqdimot o'tqazishni va guruhlar natijasini o'zaro baholashni tashkil qiladi.	Taqdimot qiladilar O'zaro baholaydilar
	2.4. Sharxlaydi, natijalarni umumlashtiradi, xulosalarga diqqatni jalb qiladi.	Eshitadilar
3-bosqich Yakunlovchi (10 minut)	3.1. Olib borilgan ishlarga yakun yasaydi.	Eshitadilar
	3.2.Mustaqil ishlash uchu vazifa beredi: -O'z-o'zini sinash savollariga og'zaki javob berish(5-ilova);	Yozib oladilar

1-topshiriq

MTPda ishbay haq olish sharti bilan ishlaydigan ishchi 1 oyda 22 sakkiz soatlik smenada ishlab quyidagi ishlarni bajardi (jadvalga qarang)

Bajarilgan ishning nomi	Bajarilgan ish soni (dona)	1 ishni bajarish uchun vaqt me'yor soat	Bir ish uchun to'lanadigan o'rtacha ish haq (so'm)
M16 boltini charxlash	320	0,15	570
M24 boltini charxlash	300	0,17	800

Zinasimon ehtiyot qismlarni charxlash	110	0,05	270
Egri ehtiyot qismlarni charxlash	140	0,25	950

Hisoblang:

1. Ishchining ishbay ish haqini;
2. Me'orning bajarilish foizini;
3. Bajarilgan ish razryadiga to'g'ri keladigan o'rtacha soatlik stavkasini

4-topshiriq

Ishchiga belgilangan unumdorlik me'yori soatiga 3 birlik mahsulot. Ishchi bir oyda 170 soat ishlab 650 birlik mahsulot ishlab chiqardi. Bu bajarilgan ish uchun belgilangan tarif stavka 720 so'mga teng. Bajarilgan ish unumdorlik me'yoridan oshirilsa unga to'lanadigan haq 10% dan 15% ga, 10,1%dan 20% gacha unumdorlik oshirilsa 40%, 20% foizdan oshirilsa 60% ko'tariladi. Ishchining bir oylik ish haqini hisoblang va haq to'lash tizimini tavsiflab bering.

11- topshiriq

Aholi ro'yxatiga ko'ra ishga layoqatli yoshdagi aholi 1 mln. kishidan iborat. Shundan 45%i shaharda qolgan, qismi qishloq joylarida yashaydi.

Quyidagi ma'lumotlarga asosan:

1. Ishchi yosh tarkibiga kiruvchi aholi soni - 40 ming kishi (25 ming kishi shaharda qolgani qishloqda)
2. Ishchi yosh chegarasidan tashqaridagi aholi soni 22 ming kishi (12 ming kishi shaharda, qolgani qishloq joylarida)
3. Ishchi yosh tarkibida o'lganlar soni - 5 ming kishi (3 ming shaharda qolgani qishloq joylarida)
4. Ishchi yosh tarkibidan xudud tashqarisiga chiqib ketganlar - 3 ming kishi (2 ming kishi shahardan, qolgani qishloqdan)

Aholi ro'yhatidan keyingi yilda shahar va qishloq joylaridagi ishga layoqatli yoshdagi aholi sonini aniqlang.

II. MUSTAQIL TA'LIM MASHG'ULOTLARI

Mustaqil ish talabani mustaqil ta'lim soatlarida bajaradigan ilmiy izlanishi bo'lib, marketing faoliyatining biror bir mavzusini to'laroq o'rganadi va o'rganilgan mavzu yozma shaklda bayon etilib, ilmiy rahbardan maslahatlar olib boriladi. Mustaqil ishni bajarishdan maqsad, talabani o'qishi davomida olgan bilimni ma'lum bir xo'jalik

sub'ektlarining aniq analitik masalalarini hal etish orqali mustahkamlash, chuqurlashtirish va umumlashtirishdan iboratdir.

Mustaqil ishning hajmi 15-20 varaqdan iborat bo'lishi hamda faqat talabning shaxsiy qo'lyozmasi asosida amalga oshirilishi talab etiladi. Mustaqil ishda fanning xususiyatlaridan kelib chiqib analitik jadvallar soni 3 tadan kam bo'lmasligi lozim. Analitik jadvallarning shakli va hisob-kitoblarini kompyuter dasturlarida bajarishi hamda bosma holatda kiritishiga ruxsat etiladi. Mustaqil ishlarning taxminiy mavzulari ro'yxati:

1-mavzu. "Mehnat iqtisodiyoti" fanining mohiyati, predmeti va mazmuni

1. „Mehnat“ tushunchasining mazmuni va mohiyati nimadan iborat?
2. Ish tushunchasi va uning mehnat tushunchasi bilan bog'liqlik darajasi nimalarda namoyon bo'ladi?
3. Mehnat jarayonining oddiy tarkibiy e`lementlari nimalardan iborat?
4. Mehnat predmetlarini va ijtimoiy munosabatney o'zgartirish jarayoni bo'lgan mehnatneyng mohiyati nimada?
5. Insonning kamolga etishida mehnat qanday ahamiyatga e`ga?
6. Ishlab chiqaruvchi kuchlarning rivojlanishi va insonning shaxs sifatida o'zgarishi qanday sodir bo'lgan?
7. Mehnatning mazmuni, xarakteri, uning e`lementlarni hamda ishlab chiqarish munosabatlarining vujudga kelishi va rivojlanishida mehnatneyng rolini ta`riflab bering?
8. Mehnat jarayonining asosiy ijtimoiy funksiyalarini sanab bering, ularning o'zaro bog'liqligi va o'zaro bir-birini taqozo e`tishi nimalardan iborat?
9. Mehnat sohasidagi ijtimoiy-mehnat munosabatlarini ta`riflang?
10. Mehnat iqtisodiyoti. Inson taraqqiyoti fanining predmetini aniqlang?
11. Mehnat iqtisodiyoti yordamida e`rinish mumkin bo'lgan asosiy maqsad nimadan iborat?
12. Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida mehnat iqtisodiyoti va sosiologiyasi qanday vazifalarni hal e`ta oladi?
13. Mehnat iqtisodiyotidagi tadqiqotlarning asosiy usullarini ta`riflab bering?
14. Mehnat iqtisodiyoti. Inson taraqqiyotining ijtimoiy-iqtisodiy fanlar bilan aloqasi nimalarda ko'zga tashlanadi?

2- mavzu. Mehnat jarayonlarini tashkil etish

1. Jamiyatda mehnat taqsimotining qanday turlari mavjud?
2. Korxonadagi mehnat taqsimotining asosiy ko'rinishlarini sanab o'ting va qisqacha tavsiflab bering?
3. Korxonada mehnat kooperasiyasini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlarini bayon qilib bering?
4. Mehnat taqsimotining optimal chegaralari qanday va nima sababdan ularni anikdash zarur?
5. Ish o'rmini tashkil e`tishga qanday talablar qo'yiladi?
6. Ish o'rmini rejalashtirishga qo'yiladigan asosiy talablarni sanab o'ting?
7. Ish o'rinlariga xizmat ko'rsatishning asosiy shaclari haqida so'zlab bering?
8. Ishlab chiqarish brigadalarining turlari va ko'rinishlarini, ularni tashkil e`tish shart-

sharoitlarini sanab o'ring va tavsiflab bering?

9. Mehnat intizomining qanday turlari mavjud?
10. Mehnat natijalari qanday usullar asosida rag'batlantiriladi?
11. „Mehnat sharoitlari“ tushunchasining mazmuni nimadan iborat?
12. Ish o'rnidagi mehnat sharoitlari xaritasini tavsiflab bering.
13. Mehnat tashkil etishda mehnat normalarining tutgan o'rnini qanday?
14. Mehnat normalarining turli ko'rinishlari va ulardan foydalanish yo'llarini ko'rsating?

3-mavzu. Bozor xo'jaligi tizimida mehnat bozori

1. Mehnat bozori nima?
2. Mehnat bozorining tarkibiy qismlari nimalardan iborat?
3. Mehnat bozorining qanday asosiy vazifalar bor?
4. Mehnat bozorining shacllanishiga qanday shart-sharoitlar ta'sir etadi?
5. Mehnat bozori shacllanishining qanday tamoyillari mavjud?
6. Mazkur bozor shacllanishining qanday omillari bor?
7. Ishchi kuchiga talab va taclif shakllanishiga nimalar to'siq bo'ladi?
8. Mehnat bozorini tartibga solishning ahamiyati nimada?
9. Jamoa va shaxsiy mehnat shartnomlarining o'rnini qanday?
10. Mehnat resurslari bilan ko'p va kam ta'minlangan xududlarda mehnat bozori qanday usullar asosida tartibga solinadi?
11. Mehnat bozori rivojlanishining bosh maqsadi nima?
12. Mehnat bozorini qanday rivojlanish bosqichlari mavjud?

4- mavzu. Mehnat resurslari va mehnat salohiyati

1. Mehnat resurslari deganda nimani tushunasiz?
2. Mehnat resurslarining quyi va yuqori chegaralarini aytib bering.
3. Mehnat resurslarini shacllantirish deganda nimani tushunasiz?
4. Mehnat resurslaridan foydalanishga qanday omillar ta'sir ko'rsatadi?
5. Mehnat resurslaridan foydalanishning mintaqaviy xususiyatlari nimalardan iborat?

5- mavzu. Aholini ish bilan bandligining shacllanishi va mohiyati

1. Aholini ish bilan ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni nimadan iborat?
2. O'zbekiston Respublikasining «Aholini ish bilan ta'minlash to'g'risida»gi qonuni bo'yicha kimlar ish bilan ta'minlangan hisoblanadi?
3. Aholini ish bilan ta'minlashning asosiy qanday turlari mavjud?
4. Davlat aholining ish bilan bandligini oshirish bo'yicha qanday tadbirlarni oshiradi?
5. Ish bilan ta'minlanmagan aholiga kimlar kiradi?
6. Ishsizlik nima va uni darajasi qanday aniqlanadi?
7. Ishsizlikni qanday turlarini bilasiz?
8. Arthur Ouken qonunining mazmuni nima?
9. Davlat ishsizlarni ish bilan ta'minlash borasida qanday tadbirlarni oshiradi?

6- mavzu. Ishsizlik: sabablari, xususiyatlari va kamaytirish yo'llari

1. Jahon miliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida rivojlangan mamlakatlarda va Respublikamizda ahvol qanday? Buning sababi nima?
2. Ishsizlik nima va uning darajasi qanday aniqlanadi?
3. Ishsiz deb e'tirof etish uchun qanday shartlar mavjud bo'lishi lozim?
4. Ishsizlikning asosiy sabablari nimalardan iborat?
5. Ishsizlikning qanday turlarini bilasiz?
6. Ishsizlikning tabiiy darajasi nima?
7. Arthur Ouken qonunini ta'riflab bering.
8. Ishsizlikni kamaytirish borasida davlat tomonidan qanday tadbirlar o'tkaziladi?

7- mavzu. Mehnat unumdorligi: tushunchasi, omillari, zaxiralari

1. Mehnat unumdorligi nima?
2. Mehnat unumdorligini hisoblash uslubiyoti qanday ahamiyatga e'ga?
3. Mehnat unumdorligini aniqlashning asosiy usullarini, ularning afzalliclari, kamchiliclari, qo'llanish sohaslarini aytib bering.
4. Mehnat unumdorligini oshirishning qanday moddiy-texnik omillarini va ular ta'sir ko'rsatishini hisoblashning qanday usullarini bilasiz?
5. Mehnat unumdorligiga qanday ijtimoiy-iqtisodiy omillar ta'sir ko'rsatadi?
6. Mehnat unumdorligini oshirishning tashkiliy omillari tuzilishi qanday, ular ish vaqtidan foydalanishga va mahsulotning sermehnatlik darajasiga qanday ta'sir ko'rsatadi?
7. Mehnat unumdorligini oshirishning qanday tashqi va ichki zahiralari bor?

8- mavzu. Ish haqini tashkil etish va uni isloh qilish

1. Bozor iqtisodiyoti sharoitida xodimlarning ish haqi qanday funksiyalarni bajaradi?
2. Ish haqini tashkil etish deganda nima tushuniladi?
3. Mehnatga haq to'lashni tashkil etishning asosiy tamoyillarini sanab bering.
4. Ish haqini tashkil etishning asosiy elementlari nimalardan iborat?
5. Ish haqining tarif tizimi nimadan iborat? Tarif tizimining asosiy elementlarini aytib bering.
6. Yagona tarif setkasining byudjet sohasidagi xodimlar uchun asosiy xususiyatlarini ko'rsatib o'ting.
7. Mehnatga haq to'lash razryadini belgilashda xodimning faoliyatiga baho berishning qanday ko'rsatkichlarini bilasiz?
8. Ish haqini belgilashda mintaqaviy koeffitsientlardan qanday foydalanish mumkin?
9. Ish haqi tizimi nima?
10. Ish haqi sha'clarini tariflang. Ish haqi sha'clarining qanday turlari mavjud?
11. Ish haqining rafbatlantiruvchi, kafolatlovchi va majbur qiluvchi tizimlari o'rtasidagi farqlarni ko'rsatib bering.
12. Xodimning ish haqi tarkibida mehnatga asosiy va qo'shimcha haq to'lash nisbatiga qanday omillar ta'sir ko'rsatadi?
13. Mehnatga haq to'lash tizimlarini tasniflashning asosiy belgilarini aytib bering.
14. Ish haqining sha'clarini tanlashga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy shart-sharoitlar nimalardan iborat?
15. Ishbay ish haqining oddiy tizimlarini aytib bering.
16. Mehnatga haq to'lashning qanday tizimlarida mehnatda ishtirok etish koeffitsientidan foydalaniladi va ular qanday aniqlanadi.

9- mavzu. Demografik vaziyat va uning jamiyat taraqqiyotidagi roli

1. Demografiya'sining ma'nosi nima?
2. Demografiyaning predmeti aytib bering.
3. Demografiyaning fan sifatida muhim vazifalarini aytib bering.
4. "Demografiya" atamasi birinchi bor kim tomonidan foydalanilgan?
5. "Demografiya" atamasi nechanchi yilda Jenevada bo'lib o'tgan Gigena va demografiya bo'yicha xalqaro kongress nomlanishida rasmiy e'tirof etildi?

6. Demografiyaning fan sifatda chinakam shacllanishi nechanchi asrga to'g'ri keladi?
7. Aholini takror hosil qilish deganda nimani tushunasiz?
8. Aholini takror hosil qilishning qanday turlarini bilasiz?
9. Demografiyada jamlanma birlik nima?
10. Odatda aholi harakati qanday guruhlariga tasdiqlanadi?
11. Aholining migrasiyasi nima?
12. Xalqaro Mehnat Tashkiloti mehnat migrasiyasining qanday turlarini ajratib ko'rsatadi?
13. Mehnat migrasiyasi tasnifi.
14. Mehnat migrasiyasida donor mamlakatlar qanday mamlakatlar hisoblanadi?
15. Mehnat migrasiyasida resepiant mamlakatlar qanday mamlakatlar hisoblanadi?
16. Mehnat migrasiyasi donor mamlakatlar iqtisodiga qanday ta'sir ko'rsatadi?

10- mavzu. Inson taraqqiyoti kontekstida aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi

1. "Ijtimoiy himoya qilish" tushunchasiga ta'rif bering.
2. Ijtimoiy ta'minlash va ijtimoiy kafolatlar nimalardan iborat, ular qaysi ko'rsatkichlari bilan farqlanadi?
3. Ijtimoiy himoyaning qaysi tamoyillarini bilasiz va ularning qo'llanish darajasi qanday.
4. O'zbekistonda kuchli ijtimoiy kafolatlarni shacllantirish vazifalari va xususiyatlari nimalardan iborat?
5. Ijtimoiy himoyaning adresli tizimi va uning xususiyatlari nimalardan iborat?
6. Ijtimoiy institutlar va xodimlarni ijtimoiy himoya qilish mexanizmi.
7. Ijtimoiy ta'minotning qanday turlari mavjud?
8. Pensiya nima va uning qanday turlari mavjud?
9. Ijtimoiy himoya tizimida nafaqalarning o'rni.

Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakli va mazmuni

Mustaqil ta'limni tashkil etishning mazmuni: talabalar mustaqil ishlari mavzulari kelgusida bajariladigan kurs ishlari va bitiruv malakaviy ishlari mavzulari bilan uzviylikda bajariladi. Mustaqil ta'limni tashkil etish jarayonida talabalar mavzuga oid darsliklardan foydalanish tavsiya etiladi. Mavzuni yoritish jarayonida moliyaviy nazorat jarayonlarini tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlarni o'rganishga alohida ahamiyat qaratish lozim. Bunda O'zbekiston Respublikasi Qonunlari, Prezident Farmonlari va Qarorlari, Vazirlar Mahkamasi Qarorlarining asosiy mazmuni talabalarga etkazilishi, ularning mavzuga oid qismlaridan ko'chirmalar tarqatma material sifatida o'rganilishi tavsiya etiladi. Qonun hujjatlarini o'rganishda axborot tizimlaridan foydalanish mumkin. Internet saytlari ma'lumotlaridan samarali foydalanish, O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ishlar, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va ularning rasmiy saytlaridan yangi ma'lumotlarni olib foydalanish lozim. Mustaqil ta'limni amalga oshirishda yo'nalishlar bo'yicha har bir mavzuni bajarish muddati va ularga berilgan soat alohida belgilanadi.

Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakli bo'lib, quyidagilar hisoblanadi: konspekt qilish, doklad yozish, referat yozish, kurs ishi yozish, bitiruv-malakaviy ish yozish, amaliy materiallar (jadval, grafik, chizma, sxemalar) tayyorlash.

Kurs ishi va bitiruv malakaviy ishi yozish bo'yicha ma'lum uslubiy qo'llanmalar mavjudligini hisobga olib, ushbu qo'llanmada konspekt qilish, doklad yozish, referat yozish, amaliy materiallar (jadval, grafik, chizma, sxemalar) tayyorlashlar tartibini o'rganamiz.

Bundan tashqari, fan mazmunini boyitish va uning ma'lumotlarini yangilab borishda axborot resurslaridan foydalanishni yo'lga qo'yish; fanning mazmunini yanada takomillashtirish maqsadida tavsiya etilgan chet el adabiyotlari ma'lumotlarini tarjima qilish va fanga tatbiq etish; talabalar fanni mukammal o'zlashtirish maqsadida mazkur fanga oid muammolarni hal qilish yo'llarini izlab topish va muammolarni maqolalar orqali yoritishlar ham kiradi.

IV. ILOVALAR

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатта олишди:
№ БД-5230200-3.07
2016-йил 9 - 01

МЕХНАТ ИҚТИСОДИЁТИ
ФАИ ДАСТУРИ

Билим соҳаси: 200000 – Иқтисодий соҳа, иқтисод ва ҳуқуқ
Таълим соҳаси: 230000 – Иқтисод
Таълим йўналиши: 5230200 – Менежмент (хизматлар соҳаси)

Тошкент – 2016

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг
2016 йил "12" даги "16"-сонли буйруғининг _____-қловаси
билан фан дастури рўйхати тасдиқланган.

Фан дастури Олий ва ўрта махсус касб-ҳунар таълими ўқув-услубий
бирлашмалари фаолиятини мувофиқлаштирувчи Кенгашнинг 201_ йил
" 9 " _____ 01 даги " 1 " сонли мажлис баённомаси билан
маъқулланган.

Фан дастури Тошкент молия институтини ншлаб чиқилган.

Тузувчилар:

- Э. Набиев - "Менежмент ва маркетинг" кафедраси
профессори;
Т. Эрматов - "Менежмент ва маркетинг" кафедраси мудири,
и.ф.н., доцент

Такрирчилар:

- Қувноқов Х.К. - ТДИУ, "Менежмент" кафедраси доценти, иқтисод
фанлари номзоли;
Хамдамова Г. -ТМИ , "Менежмент ва маркетинг" кафедраси
доценти, иқтисод фанлари номзоли;

Фан дастури Тошкент молия институтини Кенгашида кўриб чиқилган ва
таъсис этилган(2015-йил "28"-августдаги 1/9.2. -сонли баённомаси)

Кириш

Ушбу дастур меҳнат иқтисодиёти фанининг моҳияти, предмети ва мазмуни,
меҳнат жараёнларини ташкил этиш, бозор ҳўжалиги тизимида меҳнат бозори,

меҳнат ресурслари, салоҳияти, аҳолини иш билан бандлиги-нинг шаклланиши, ишсизлик сабаблари, хусусиятлари ва камайтириш йўллари, меҳнат унумдорлиги, унинг омиллари, захиралари, иш ҳақини ташкил этиш, уни ислоҳ қилиш ҳамда демографик вазият ва унинг жамият тараққиётидаги роли, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш тизими ва уларнинг таҳлили каби масалаларни қамрайди.

Фаннинг мақсад ва вазифалари

“Меҳнат иқтисодиёти” фанининг асосий мақсади - талабаларда иқтисодиётни модернизациялаш шароитида меҳнат жараёнида юзага келадиган ижтимоий-меҳнат муносабатларини такомиллаштириш, унинг назарий ва амалий асослари ва ривожланиш тенденцияларини баҳоланиши ва мониторинги бўйича илмий-назарий билимларини чуқурлаштириш ҳамда мазкур фан бўйича мустаҳкам билим, кўникмаларни шакллантиришдан иборат.

Фаннинг вазифаси – уни ўрганувчиларга меҳнат жараёнларини ташкил этиш, меҳнат салоҳияти, ресурсларнинг моҳияти, мазмуни ва шаклланиш жараёнини кўрсатиб бериш, меҳнат унумдорлиги, уни ошириш омиллари ҳамда захираларини аниқлаш, бозор механизми тизимида меҳнат бозорининг моҳияти, аҳамияти, назарий асослари, классификацияси ва сегментациясини ифодалаш, бозор муносабатлари шароитида аҳолини иш билан бандлиги муаммолари ва уларнинг ечимини топиш, ишсизликнинг ижтимоий-иқтисодий моҳияти, таркиби, тузилиши ва уларни аниқлаш, ходимлар меҳнатини баҳолаш ва иш ҳақини ташкил этиш тизимини ўрганиш, ижтимоий шерикчиликнинг моҳияти, аҳамияти, асосий мақсади, элементлари, тамойиллари ва ташкил этиш йўлларини ўрганиш, иш ҳаққи шакллари ва уни тақсимлаш таҳлили ҳамда меҳнат унумдорлиги ва бошқа иқтисодий кўрсаткичлар таҳлилинини ўрганиш, бозор муносабатлари шароитида аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишни ташкил этиш йўлларини ўргатишдан иборат.

Фан бўйича талабаларнинг тасаввур, билим, кўникма ва малакаларига қўйиладиган талаблар

“Меҳнат иқтисодиёти” фанининг ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида бакалавр:

- меҳнат жараёнларини ташкил этишни;
- давлатнинг иш билан бандлик сиёсати;
- аҳолини иш билан бандлигининг назарий асосларини, меҳнат бозорининг шаклланиши ва ривожланиши қонуниятларини;
- аҳолини иш билан бандлигини тартибга солиш усулларини;
- аҳолини турмуш даражаси, даромадлари ва уни давлат томонидан тартибга солиш йўлларини;
- иқтисодиётни модернизациялаш шароитида меҳнатга ҳақ тўлаш тизимларини ташкил этиш *тўғрисида тасаввурга эга бўлиши*;
- талаба меҳнат бозоридаги талаб ва таклифи тўғрисидаги статистик маълумотлар асосида бозорни таҳлил қилиш ва хулосалар чиқариш;

-статистик маълумотлар асосида аҳолини иш билан бандлиги ҳолатини таҳлил ва истиқболлаштириш;

-ишчига талаб ва таклифни аниқлаш, ишчи кучи қийматини ва баҳосини топиш ва меҳнат бозоридаги ҳолатини таҳлил қилиш ҳақида *билиши ва улардан фойдалана олиши*;

-ишчи кучига талаб ва таклифни истиқболлаштириш; меҳнат бозорини социологик тадқиқ этиш асосида хулосалар чиқариш;

-меҳнат бозорини таҳлил қилиш ва истиқболлаштириш услубиятини;

-меҳнат унумдорлиги даражасини аниқлаш *бўйича кўникмаларга эга бўлиши*.

-меҳнат унумдорлигини ўлчаш усулларини;

-меҳнатга ҳақ тўлаш тизими ҳолатини таҳлил қилиш;

-аҳолининг турмуш даражасини ва яшаш шароитларини ҳолатини таҳлил қилиш *малакаларга эга бўлиши керак*.

Фаннинг ўқув режасидаги бошқа фанлар билан боғлиқлиги ва услубий жиҳатдан узвийлиги

“Меҳнат иқтисодиёти” фани асосий умумқасбий фанлардан ҳисоб-ланади. Мазкур дастурни амалга ошириш учун талаба ўқув режасида режалаштирилган иқтисодиёт назарияси, иқтисодий таълимотлар тарихи, иқтисодий-математик усуллар ва моделлар, иқтисодий география, статистика, макроиқтисодиёт, микроиқтисодиёт каби фанларидан етарли билим ва кўникмаларга эга бўлиши талаб этилади.

Фанни ўқитишда замонавий ахборот ва педагогик технологиялар

“Меҳнат иқтисодиёти” фанини ўзлаштиришда таълимнинг инновацион таълим методларидан фойдаланиши, янги педагогик, ахборот ва интернет технологияларини тадбиқ қилиши муҳим аҳамият касб этади. Шунингдек, фанни янада чуқур ўзлаштиришда ўқув услубий таъминот, яъни дарслик, электрон дарслик, ўқув ва услубий қўлланмалар, модуль топшириқларидан фойдаланиш тавсия этилади. Фанни амалий жиҳатдан мустаҳкамлашда эса компьютер дастурларидан (Microsoft Excel, Microsoft Power Point, Web Trust, SYS Trust) слайдларидан, мултимедианинг инновацион таълим воситалари-дан, Internet саҳифалари ва тизимларидан фойдаланилади.

АСОСИЙ ҚИСМ

Фаннинг назарий машғулоти мазмуни

"Меҳнат иқтисодиёти" фанининг моҳияти, предмети ва мазмуни

Меҳнат тушунчасининг мазмуни ва моҳияти. Меҳнат ва фаолият тушунчалари. Инсон ва жамиятнинг ривожланишида меҳнатнинг аҳамияти. Меҳнат жараёнининг оддий таркибий элементлари: меҳнат предмети, меҳнат

воситалари, фаолият технологиялари ёки меҳнат предметига таъсир этиш усули, меҳнатни нормалаш ва меҳнатнинг ўзи. "Меҳнат " ва "фаолият" тушунчаларининг ўзаро нисбати. Меҳнат предметларини ва ижтимоий муносабатни ўзгартириш жараёни. Президент И.А.Каримовнинг "2015 йилда иқтисодиётимизда туб таркибий ўзгаришларни амалга ошириш, модернизация ва диверсификация жараёнларини изчил давом эттириш ҳисобидан хусусий мулк ва хусусий тадбиркорликка кенг йўл очиб бериш – устувор вазифамиздир" номли асаридан келиб чиқиб фаннинг предмети, мақсад ва вазифалари. Меҳнат иқтисодиётининг даражавий бўлимлари ва муаммолари. Меҳнатга оид муносабатларни тартибга солувчи норматив ҳужжатлар. Меҳнат турлари. Меҳнат элементлари ва меҳнат жараёни. Меҳнатнинг намоён бўлиш шакллари ва функциялари.

Меҳнат жараёнларини ташкил этиш

Меҳнатни ташкил этиш: моҳияти ва хусусиятлари. "Меҳнатни ташкил қилиш" тушунчасининг пайдо бўлиши. Ф.Тейлорнинг "Меҳнатни илмий асосда бошқариш" назарияси. Ҳодимлар фаолиятини ташкилий жихатдан таминлашнинг моҳияти ва мазмуни. Ижтимоий меҳнат муносабатларини ташкил қилиш. Инсоннинг ижтимоий ишлаб чиқаришдаги ҳолати.

Меҳнат тақсимоти ва кооперацияси. Жамиятда меҳнат тақсимотининг турлари. Корхоналарда меҳнат тақсимотининг асосий кўринишлари. Корхонада меҳнат кооперациясини такомиллаштиришнинг асосий йўналишлари. Иш ўрни - ишлаб чиқариш маконининг бир қисми. Иш ўрнини таъминлаш. Иш ўринларининг бир қатор белгилари. Иш ўринларини ташкил этиш, режалаштириш ва хизмат кўрсатиш. Хизмат кўрсатиш тизими. Меҳнат интизоми ва уни рағбатлантириш. Меҳнат шароитлари ва уларга баҳо бериш. Чет элларда меҳнат фаолиятини ташкил этиш ва оптималлаштириш назариясининг ривожлантирилиши. Мустақил Ҳамдўстлик мамлакатларида ва Ўзбекистонда меҳнатни ташкил этиш назарияларининг ривожланиши.

Бозор ҳўжалиги тизимида меҳнат бозори

Меҳнат бозори: моҳияти, мазмуни ва тузилиши. Меҳнат бозори - бозор иқтисодиётининг муҳим элементи сифатида. Меҳнат бозорининг асосий элементлари. Меҳнат бозори тизимини бошқаришнинг концептуал модели. Меҳнат бозорида давлат сиёсатининг йўналишлари. Ташқи ва ички меҳнат бозорлари элементларининг ўзаро ҳаракати. Меҳнат бозори конъюктураси. Меҳнат бозорининг ишлаш тизми. Кўлам самараси ва ўринни босиш самараси. Талаб ва таклифнинг ўзаро алоқадорлиги. Меҳнат бозорининг турлари: уларнинг сегментларга бўлиниши ва мослашувчанлиги. Меҳнат бозоридаги таклиф ва эҳтиёж. Меҳнат бозоридаги рақобат. Меҳнат бозори моделлари. Меҳнат бозорининг сегментларга бўлиниши ва мослашув-чанлиги. Бирламчи ва иккиламчи меҳнат бозорларининг асосий хусусиятлари. Аёлларнинг меҳнат бозоридаги аҳволи. Меҳнат бозори ва унинг ривожланиши бўйича назарий қарашлар. Меҳнат бозори ва уни тартибга солишнинг асосий йўналишлари. Меҳнат бозоридаги

давлат сиёсатининг йўналишлари. Меҳнат бозоридаги пассив ва фаол сиёсат. Давлат иш билан бандлик ҳизмати.

Меҳнат ресурслари ва меҳнат салоҳияти

Меҳнат ресурслари ижтимоий-иқтисодий категория сифатида. Меҳнат ресурсларининг шаклланиши. Меҳнат ресурслари таркиби: хозирги пайтда фаол ва фаол бўлмаган аҳоли турларининг таснифи. Ёлланиб ишлайдиганлар ва ёлланмасдан ишлайдиганлар. Меҳнат ресурсларидан фойдаланиш, жамиятнинг меҳнат потенциали. “Аҳоли” ҳақида тушунча. Аҳолини пайдо бўлиши. Меҳнат ресурсларини ёш жиҳатдан тузилиши. Меҳнат ресурсларининг сонини аниқлаш. Меҳнат ресурсларини малакавий таркиби. “Меҳнат салоҳияти” ҳақидаги тушунча ва унинг ижтимоий-иқтисодий мазмуни. Ташкилот салоҳиятини шакллантириш ва ундан фойдаланиш. Меҳнат потенциали ва меҳнат ресурсларининг шаклланишида инсон омили. Меҳнат потенциалидан фойдаланиш. Меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланиш йўллари. Меҳнат ресурслари балансини тузиш ва ишга жойлаштиришга муҳтож шахсларни аниқлаш

Аҳолини иш билан бандлигининг шаклланиши ва моҳияти

Иш билан бандликнинг ижтимоий-иқтисодий моҳияти, мазмуни ва шакллари. Аҳолини иш билан бандлик концепсияси. Аҳолининг иш билан бандлигини тартибга солиш борасидаги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар. Ўзбекистон Республикасининг “Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида”ги қонунда белгиланган иш билан бандликнинг асосий тамойиллари. Меҳнатнинг ихтиёрийлиги. Иш билан бандлик шакллари ва уларнинг таснифи. Аҳолини иш билан бандлигининг асосий турлари. Иш билан бандлик даражаси ва уни аниқлаш тартиби. Оқилона иш билан бандлик. Самарали иш билан бандлик. Маҳсулдор иш билан бандлик. Энг мақбул иш билан бандлик. Иш билан бандликнинг ноанъанавий шакллари. Аҳолининг иш билан бандлигини ошириш йўналишлари. Иш билан бандлик мақоми. Иш билан бандлик самарадорлиги. Аҳолини иш билан таъминлаш мезонлари.

Ишсизлик: сабаблари, хусусиятлари ва камайтириш йўллари

Ишсизлик ҳақида умумий тушунчалар. Ишсизлик шартлари. А.Оукен қонуни. Ишсизликнинг тарқалиши ва ишсизлар ҳаракати. Ишсизликнинг давомийлиги. Ишсизлик бўйича нафақалар. Ишсизликнинг сабаблари. Ўзбекистонда ишсизликнинг ўсиш сабаблари. Ишсизликнинг ижтимоий-иқтисодий чиқимлари. Ишсизлик таснифи. Ишсизлик турлари. Табиий ишсизлик мажбурий ишсизлик. Таркибий ишсизлик. Фрикцион ишсизлик. Даврий ишсизлик. Яширин ишсизлик. Ишсизликнинг турли мезонлари бўйича таснифи. Ишсизликни камайтириш йўллари. Иш билан бандлик ва ишсизликдан ҳимоялаш сиёсати. Иш билан бандлик ва ишсизликдан ҳимоялаш сиёсатининг умумий тузилмаси. Иш билан бандликни ўсишини рағбатлантириш йўналишлари. Ишсизликнинг жамият ҳаётига таъсир кўрсатиши. Аҳолини ишсизликдан ҳимоя ҳилиш бўйича давлат тадбирлари. Касбга

қайта ўқитиш. Таълим бериш тизимини кенгайтириш. Бўш иш жойлари ҳақида ахборотларни тарқатиш.

Меҳнат унумдорлиги: тушунчаси, омиллари, захиралари

Меҳнат унумдорлиги ва унинг аҳамияти. Меҳнат унумдорлигининг назарий асослари. Меҳнат иқтисодиётидаги меҳнат унумдорлиги ва меҳнатнинг ишлаб чиқарувчи кучи тушунчалари. Ижтимоий меҳнат унумдорлиги ва якка тартибдаги меҳнат унумдорлиги. Ижтимоий меҳнат унумдорлиги ва якка тартибдаги меҳнат унумдорлигини аниқлаш усули. Меҳнат тиғизлиги. Меҳнат интенсивлиги ва оғирлиги. Корхоналарда меҳнат унумдорлигининг ошиши. Меҳнат унумдорлиги мазмунини акс эттирувчи математик моделлар. Меҳнат унумдорлиги, самарадорлиги ва маҳсулдорлиги. Меҳнат унумдорлигини аниқлаш масалаларига турлича ёндошув. Жонли ва моддийлашган меҳнат унумдорлиги кўрсаткичи. Жами меҳнатни акс эттирувчи кўрсаткич. Ишлаб чиқариш имкониятлари чегараси. Ишлаб чиқаришнинг натижаси ва маҳсулдорлиги. Ишлаб чиқарилган маҳсулот миқдори. Меҳнат удумдорлигини ўлчаш усуллари. Меҳнат унумдорлигини ҳисоблашдаги маҳсулот ҳажми ва меҳнат сарфлари кўрсаткичлари.

Иш ҳақини ташкил этиш ва уни ислоҳ қилиш

Иш ҳақининг моҳияти ва унинг шаклланиши. Ишчи кучининг фойдалилиги ва баҳоси. Ходимлар учун иш ҳақи. Тадбиркор учун иш ҳақи. Иш ҳақини бозор қонунлари асосида ташкил этиш механизмининг асосий унсурлари. Иш ҳақининг рағбатлантирувчилик вазифаси. Меҳнатга ҳақ тўлашнинг такрор ишлаб чиқариш вазифаси. Меҳнатга ҳақ тўлашнинг тартибга солувчи вазифаси. Иш ҳақининг элементлари. Иш ҳақини ташкил этиш тамойиллари ва вазифаларининг алоқадорлиги. Ходимларнинг иш ҳақи функциялари. Тариф тизимининг моҳияти ва элементи. Тариф малака справочниги. Тариф жадвали. Тариф бўйича табақалашнинг иқтисодий омиллари. Меҳнатга ҳақ тўлашни ташкил этишнинг асосий тамойиллари. Корхонада меҳнатга ҳақ тўлашнинг ташкилий асослари. Корхонада иш ҳақи жамғармасини режалаштиришнинг моҳияти, босқичлари ва асосий йўналишлари. Иш ҳақини ташкил этиш амалиётидаги меҳнатни нормалашнинг тариф ва ташкилий техник турлари. Асосий ва қўшимча иш ҳақи. Иш ҳақининг ишбай ҳамда вақтбай тизимларини кўллаш. Меҳнатга ҳақ тўлашнинг оддий ишбай ва оддий вақтбай тизими. Меҳнатга ҳақ тўлашнинг аккорд тизими. Меҳнатга ҳақ тўлашнинг билвосита усули. Меҳнатга ҳақ тўлашнинг моддий тизимлари. Ҳақ тўлашнинг рағбатлантирувчи тизимлари.

Демографик вазият ва унинг жамият тараққиётидаги роли

Демографик ривожланишнинг моҳияти. Демографик ҳолатни баҳолаш кўрсаткичлари. Демографик ҳолатнинг комплекс таҳлили. Аҳолининг демографик таркиби: ёш, жинс, ижтимоий, худудий. Аҳолини қайта тиклаш турлари. Туғилиш ва ўлим кўрсаткичлари. Оналар ва болалар ўлими кўрсаткичлари. Аҳолининг табиий ўсиши. Оилани ривожлантириш ва шакллантириш. Оиланинг вазифалари,

таркиби ва турлари. Замонавий оила трансформацияси. Ўзбекистонда демографик ривожланиш тенденциялари. Демографик сиёсатнинг моҳияти ва уни олиб бориш усуллари. Туғилиш ва оила соҳасида демографик сиёсат. Ўлим ҳолатини қисқартириш ва аҳоли саломатлигини яхшилаш соҳасидаги сиёсат.

Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш тизими

“Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш” тушунчасининг моҳияти ва мазмуни. Ижтимоий ҳимоялаш объектлари ва тамоиллари. Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш механизм ва йўналишлари. Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишда давлатнинг роли. Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш тизими институтлари. Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш тизими фондларининг фаолияти. Ишчиларни ижтимоий ҳимоя қилиш шакллари ва механизмлари. Ишчиларни ижтимоий ҳимоя қилиш. Халқаро Меҳнат Ташкилотининг роли. Ишсизларни ижтимоий ҳимоя қилишнинг асосий йўналишлари. Ёлғиз кексалар ва ногиронларга тиббий-ижтимоий хизмат кўрсатиш хусусиятлари.

Аҳолига ижтимоий хизмат кўрсатиш моҳияти ва тамойиллари. Ижтимоий хизмат кўрсатиш турлари ва шакллари ва уларнинг таснифи. Ижтимоий хизмат кўрсатишни амалга оширувчи ишчилар ва уларнинг вазифалари. Аҳолига ижтимоий хизмат кўрсатишни такомиллаштириш йўллари. Ижтимоий суғурталаш: тушунча, моҳият ва шакллар. Миллий ижтимоий суғурталаш тизими.

Ўзбекистонда аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш тизимини ривожлантиришнинг босқичма-босқичлиги. Миллий ижтимоий ҳимоя қилиш дастури-нинг хусусиятлари.

Амалий машғулот мавзуларининг тахминий рўйхати:

- "Меҳнат иқтисодиёти" фанининг моҳияти, предмети ва мазмуни.
- Меҳнат жараёнларини ташкил этиш.
- Меҳнат ресурслари ва меҳнат салоҳияти.
- Аҳолини иш билан бандлигининг шаклланиши ва моҳияти.
- Ишсизлик: сабаблари, хусусиятлари ва камайтириш йўллари.
- Меҳнат унумдорлиги: тушунчаси, омиллари, заҳиралари.
- Иш ҳақини ташкил этиш ва уи ислоҳ қилиш.
- Демографик вазият ва унинг жамият таракқиётидаги роли.
- Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш тизими.

Амалий машғулотларни ташкил этиш бўйича тавсиялар

Амалий машғулотларини ташкил этиш юзасидан кафедра томонидан кўрсатма ва тавсиялар ишлаб чиқилади. Унда талабалар асосий маъруза мавзулари бўйича олган билим ва кўникмаларини амалий масалалар, кейслар орқали янада бойтадилар. Шунингдек, дарслик ва ўқув қўлланмалар асосида талабалар билимларини мустаҳкамлашга эришиш, тарқатма материаллардан фойдаланиш, илмий мақолалар ва тезисларни чоп этиш орқали талабалар билимини ошириш,

масалалар ечиш, мавзулар бўйича тақдимотлар ва кўрғазмали қуроллар тайёрлаш, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардан фойда-ланиш ва бошқалар тавсия этилади.

Лаборатория ишларини ташкил этиш бўйича кўрсатмалар

Фан бўйича лаборатория ишлари ўқув режада кўзда тутилмаган.

Курс ишини ташкил этиш бўйича кўрсатмалар

Фан бўйича курс иши ўқув режада кўзда тутилмаган.

Мустақил таълимни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

Мустақил таълим қуйидаги шаклларда ташкил этилади:

- мавзуларни норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва ўқув адабиётлари ёрдамида мустақил ўзлаштириш;
- мавзулар бўйича рефератлар тайёрлаш;
- семинар ва амалий машғулотларга тайёргарлик кўриш;
- илмий мақола ва тезисларни тайёрлаш;
- фаннинг долзарб муаммоларини қамраб олувчи лойиҳалар тайёрлаш;
- назарий билимларни амалиётда қўллаш;
- амалиётдаги мавжуд муаммоларнинг ечимини топиш;
- ўрганилаётган фан мавзуси бўйича асосий илмий адабиётларга аннотация ёзиш ва бошқалар.
- Таълим жараёнида инновацион таълим методлари ва янги педагогик технологиялар, интерфаол методларни қўллаш талаба томонидан мустақил танланади. Талабаларнинг мустақил таълимни ташкил этиш тизимли тарзда, яъни узлуксиз ва узвийликда амалга оширилади. Талаба фан бўйича олган назарий билимини мустаҳкамлаш, шу билан бирга навбатдаги янги мавзунини пухта ўзлаштириши учун мустақил равишда тайёргарлик кўриши керак.

Тавсия этилаётган мустақил таълимнинг мавзулари

Мустақил таълимнинг мавзулари тегишли кафедра йиғилишида тасдиқланади ва фаннинг ишчи ўқув дастурида келтириб ўтилади.

Дастурнинг информацион-услубий таъминоти

Мазкур фанни ўқитиш жараёнида:

- маъруза машғулотида модуль тизимида асосланган электрон мажмуадан, таълимнинг замонавий илғор интерфаол усулларида, педагогик ва ахборот коммуникация технологияларининг презентация (тақдимот), мультимедиа ва электрон-дидактик технологиялардан;
- амалий машғулотларда ақлий ҳужум, кластер, блиц сўров, гуруҳ билан ишлаш, инсерт, тақдимот, кейс стади каби усул ва амалий масалалар ечиш технологиялардан кенг фойдаланилади.

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати

Асосий адабиётлар:

1. Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси.-Т.: “Ўқитувчи”, 2001. – 456 б.
2. Абдурахмонов Қ.Х., Холмўминов Ш.Р., Ҳайитов А.Б., Акбаров А.М. Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси. Ўқув кўлланма. - Т.: ТДИУ, 2005. –268 б.
3. Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти. - Т.:“Меҳнат”,2009.-763 бет.
4. Абдурахмонов Қ.Х., Шарифулина Т.А. Экономика и социология труда-М.: РЕА, 2006.-348 с.

Қўшимча адабиётлар:

1. Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон овози, № 132 (31252) 2010 йил 13 ноябр.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг 2010 йил 12 ноябрдаги қўшма мажлисидаги “Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича Ўқув-услубий мажмуа.Т.: “Иқтисодиёт” 2010.- 281б.
3. Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти. – Т.: “Меҳнат”, 2004. –556 бет.
4. Мумладзе Р.Г. Экономика и социология труда: Учебник -2-е изд., - М КНОРУС, 2007-328 с.
5. Кибанов А.Я.Экономика и социология труда.: Учебник .: - М ИНФРА-М, 2007. - 584 с.
6. Человеческое развитие. Учебник. Программа развития ООН в Узбекистане, - Т.: УМЕД, 2008,-364 с.

Интернет сайтлари:

www.gov.uz
www.xs.uz
www.lex.uz
www.ziyounet.uz

4.2. FANINING ISHCHI O'QUV DASTURI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

Гулистон давлат университети

“TASDIQLANDI”

O'quv ishlari bo'yicha prorektor

2017 yil “   ” _____

MEHNAT IQTISODIYOTI
FANINING ISHCHI O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 200 000   – Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq
Ta'lim sohasi: 230 000   – Iqtisod
Ta'lim yo'nalishi: 5230200   – Menejment (xizmatlar sohasi)

Umumiy o'quv soati – 141soat

Shu jumladan:

Ma'ruza – 36 soat (6 semestr - 36soat)

Amaliy mashg'ulotlar – 36 soat (6 semestr – 36 soat)

Mustaqil ta'lim soati – 52 soat (6 semestr – 52 soat)

Гулистон – 2017

Fanning ishchi o`quv dasturi GulDU Kengashining 201__ yil “__” ____dagi ____-sonli qarori bilan tasdiqlangan “Mehnat iqtisodiyoti” fani dasturi asosida ishlab chiqilgan.

Tuzuvchilar:

Мамажанова S.B. – “Иқтисодиёт” kafedrası katta o`qituvchisi

Taqrizchilar:

Сатторкулов О – GulDU, “Иқтисодиёт” kafedrası mudiri,
i.f.d.dots.

**Ижтимоий-иқтисодий
fakulteti dekani:**

2017 yil “__” _____ Туйчибоев Б

**“Иқтисодиёт”
kafedrası mudiri:**

2017 yil “__” _____ Сатторкулов О

1. O`quv fani o`qitilishi bo`yicha uslubiy ko`rsatmalar

Ushbu dastur mehnat iqtisodiyoti fanining mohiyati, predmeti va mazmuni, mehnat jarayonlarini tashkil etish, bozor xo`jaligi tizimida mehnat bozori, mehnat resurslari, salohiyati, aholini ish bilan bandligining shakllanishi, ishsizlik sabablari, xususiyatlari va kamaytirish yo'llari, mehnat unumdorligi, uning omillari, zahiralari, ish haqini tashkil etish, uni isloh qilish hamda demografik vaziyat va uning jamiyat taraqqiyotidagi roli, aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi va ularning taxlili kabi masalalarni qamraydi.

“Mehnat iqtisodiyoti” fanining asosiy maqsadi - talabalarda iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida mehnat jarayonida yuzaga keladigan ijtimoiy-mehnat munosabatlarini takomillashtirish, uning nazariy va amaliy asoslari va rivojlanish tendentsiyalarini baholanishi va monitoringi bo`yicha ilmiy-nazariy bilimlarini chuqurlashtirish hamda mazkur fan bo`yicha mustahkam bilim, ko`nikmalarni shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi – uni o`rganuvchilarga mehnat jarayonlarini tashkil etish, mehnat salohiyati, resurslarning mohiyati, mazmuni va shakllanish jarayonini ko`rsatib berish, mehnat unumdorligi, uni oshirish omillari hamda zahiralarini aniqlash, bozor mexanizmi tizimida mehnat bozorining mohiyati, ahamiyati, nazariy asoslari, klassifikatsiyasi va segmentatsiyasini ifodalash, bozor munosabatlari sharoitida aholini ish bilan banligi muammolari va ularning echimini topish, ishsizlikning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati, tarkibi, tuzilishi va ularni aniqlash, xodimlar mehnatini baholash va ish haqini tashkil etish tizimini o`rganish, ijtimoiy sherikchilikning mohiyati, ahamiyati, asosiy maqsadi, elementlari, tamoyillari va tashkil etish yo'llarini o`rganish, ish haqqi shakllari va uni taqsimlash tahlili hamda mehnat unumdorligi va boshqa iqtisodiy ko`rsatkichlar tahlilini o`rganish, bozor munosabatlari sharoitida aholini ijtimoiy muhofaza qilishni tashkil etish yo'llarini o`rgatishdan iborat.

Har bir mavzu yakunida ta`lim texnologiyalari keltirilgan va ularni qo'llash yuzasidan aniq tavsiyalar mazkur fandan ishlab chiqilgan o`quv-uslubiy majmua(O`UM)da bayon etilgan.

“Mehnat iqtisodiyoti” fanining o`zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:

-mehnat jarayonlarini tashkil etishni;

-davlatning ish bilan bandlik siyosati;

-aholini ish bilan bandligining nazariy asoslarini, mehnat bozorining shakllanishi va rivojlanishi qonuniyatlarini;

-aholini ish bilan bandligini tartibga solish usullarini;

-aholini turmush darajasi, daromadlari va uni davlat tomonidan tartibga solish yo'llarini;

-iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida mehnatga haq to'lash tizimlarini tashkil etish ***to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi;***

-talaba mehnat bozoridagi talab va taklifi to'g'risidagi statistik ma'lumotlar asosida bozorni tahlil qilish va xulosalar chiqarish;

-statistik ma'lumotlar asosida aholini ish bilan bandligi holatini tahlil va istiqbollashtirish;

-ishchiga talab va taklifni aniqlash, ishchi kuchi qiymatini va bahosini topish va mehnat bozoridagi holatini tahlil qilish xaqida ***bilishi va ulardan foydalana olishi;***

-ishchi kuchiga talab va taklifni istiqbollashtirish; mehnat bozorini sotsiologik tadqiq etish asosida xulosalar chiqarish;

-mehnat bozorini tahlil qilish va istiqbollashtirish uslubiyatini;

-mehnat unumdorligi darajasini aniqlash ***bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lish.***

-mehnat unumdorligini o'lchash usullarini;

-mehnatga haq to'lash tizimi holatini tahlil qilish;

-aholining turmush darajasini va yashash sharoitlarini holatini tahlil qilish ***malakalarga ega bo'lishi kerak.***

2.Ma'ruza mashg'ulotlari

1-jadval

№	Ma'ruzalar mavzulari	Dars soatlari hajmi
6-semestr		
1.	"Mehnat iqtisodiyoti" fanining mohiyati, predmeti va mazmuni	2
2.	Mehnat jarayonlarini tashkil etish	4
3.	Bozor xo'jaligi tizimida mehnat bozori	4
4.	Mehnat resurslari va mehnat salohiyati	4
5.	Aholini ish bilan bandligining shakllanishi va mohiyati	4
6.	Ishsizlik: sabablari, xususiyatlari va kamaytirish yo'llari	4
7.	Mehnat unumdorligi: tushunchasi, omillari, zahiralari	4
8.	Ish haqini tashkil etish va uii isloh qilish	4
9.	Demografik vaziyat va uning jamiyat taraqqiyotidagi roli	4
10.	Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi	4
Jami		36

Ma'ruza mashg'ulotlari multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada akadem. guruhlar oqimi uchun o'tiladi.

3. Amaliy mashg'ulotlar

2- jadval

№	Ma'ruzalar mavzulari	Dars soatlari hajmi
6-semestr		
1.	"Mehnat iqtisodiyoti" fanining mohiyati, predmeti va mazmuni	2
2.	Mehnat jarayonlarini tashkil etish	4
3.	Bozor xo'jaligi tizimida mehnat bozori	4
4.	Mehnat resurslari va mehnat salohiyati	4
5.	Aholini ish bilan bandligining shakllanishi va mohiyati	4
6.	Ishsizlik: sabablari, xususiyatlari va kamaytirish yo'llari	4
7.	Mehnat unumdorligi: tushunchasi, omillari, zahiralari	4
8.	Ish haqini tashkil etish va uii isloh qilish	4
9.	Demografik vaziyat va uning jamiyat taraqqiyotidagi roli	4
10.	Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi	4
Jami		36

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriya-da bir akadem. guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq. "Keys-stadi" texnologiyasi ishlatiladi, keyslar mazmuni o'qituvchi tomonidan belgilanadi. Ko'rgazmali materiallar va axborotlar multimedia qurilmalari yordamida uzatiladi.

4. Mustaqil ta'lim

3-jadval

№	Ma'ruzalar mavzulari	Dars soatlari hajmi
6-semestr		
1.	"Mehnat iqtisodiyoti" fanining mohiyati, predmeti va mazmuni	4
2.	Mehnat jarayonlarini tashkil etish	6
3.	Bozor xo'jaligi tizimida mehnat bozori	4
4.	Mehnat resurslari va mehnat salohiyati	6
5.	Aholini ish bilan bandligining shakllanishi va mohiyati	6
6.	Ishsizlik: sabablari, xususiyatlari va kamaytirish yo'llari	4
7.	Mehnat unumdorligi: tushunchasi, omillari, zahiralari	4
8.	Ish haqini tashkil etish va uii isloh qilish	6
9.	Demografik vaziyat va uning jamiyat taraqqiyotidagi roli	6
10.	Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi	6
Jami		52

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlanadi va uni taqdimoti tashkil qilinadi.

5. Kurs ishlari bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar

Ushbu fan bo'yich kurs ishi o`quv rejada nazarda tutilmagan

6. Fan bo'yicha talabalar bilimini baholash va nazorat qilish me'zonlari

Baholash usullari	Ekspress testlar, yozma ishlar, og'zaki so'rov, prezentatsiyalar
Baholash mezonlari	<p>86-100 ball «a'lo» Strategik menejment fani mashg'ulotlari jami mavzulari bo'yicha har tomonlama chuqur va mukammal bilimga ega. Nazariy va amaliy mashg'ulotlarda «Strategik menejment » fan mavzulariga oid masalalar bo'yicha xulosa va qaror qabul qila oladi, mustaqil mushohada yurita oladi, amalda qo'llay oladi, mohiyatini tushuntira oladi, aytib beradi, tasavvurga ega.</p> <p>71-85ball «yaxshi» Fan mashg'ulotlari jami mavzulari bo'yicha to'la bilimga ega. Strategik menejment fani mavzulari yuzasidan mustaqil mushohada yurita oladi, amalda qo'llay oladi, mohiyatini tushuntira oladi, aytib beradi, tasavvurga ega. O`rganilayotgan</p>

	<p>jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; o'rganilayotgan jarayonlarni jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish.</p> <p>55-70 ball«qoniqarli» Fan mashg'ulotlari mavzulari bo'yicha qoniqarli bilimga ega. Amaliy mashg'ulotda fan mavzulariga oid masalalar mohiyatini tushuntira oladi, aytib beradi, tasavvurga ega.</p> <ul style="list-style-type: none"> – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – o'rganilayotgan iqtisodiy hodisa va jarayon to'g'risida tasavvurga ega bo'lish; – o'rganilayotgan jarayonni analitik jadval orqali tahlil etish. <p>0-54 ball«qoniqarsiz» Fan mashg'ulotlari mavzulari bo'yicha koniqarsiz bilimga ega. Amaliy mashg'ulotda fan mavzulariga bog'liq masalalar yuzasidan aniq tasavvurga ega emas, bilmaydi.</p> <ul style="list-style-type: none"> – o'tilgan fanning nazariy va uslubiy asoslarini bilmaslik; – iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tahlil etish bo'yicha tasavvurga ega emaslik; – o'rganilayotgan jarayonlarga iqtisodiy usullarni qo'llay olmaslik. 		
	Reyting baholash turlari	Maks.ball	O'tkazish vaqti
	Joriy nazorat:	36	
	ma'ruza mashg'ulotlarda faolligi, muntazam ravishda konspekt yuritishi uchun	6	Semestr davomida
	Mustaqil ta'lim topshiriqlarining o'z vaqtida va sifatli bajarilishi	10	
	Amaliy mashg'ulotlarda faolligi, savollarga to'g'ri javob berganligi, amaliy topshiriqlarni bajarganligi uchun	20	
	Oraliq nazorat	34	
	Birinchi oraliq nazorat yozma ish (amaliy mashg'ulot o'qituvchisi tomonidan qabul qilinadi).	14	10 hafta
	Ikkinchi oraliq nazorat (ma'ruzachi o'qituvchisi tomonidan qabul qilinadi). Ikkinchi oraliq nazorat 2 bosqichda amalga oshiriladi. Birinchi bosqich, 10 ball-talaba yakka tartibda topshiriqlar oladi va himoya qiladi. Ikkinchi bosqich, 10 ball-talabalar	20	17-hafta

	<p>kichik guruhlariga bo'linadi (har bir guruhda talabalar soni 5-7 tagacha bo'lishi mumkin), har bir guruhga alohida topshiriqlar beriladi va himoya qabul qilinadi. Topshiriqlar 2-3-haftalar oralig'ida talabalarga birlashtiriladi. Guruhning faolligi, berilgan topshiriqni nazariy va amaliy jihatdan yoritilishi, xulosalarning mantiqiy bog'liqligi, kreativ mulohazalar mavjudligi, huquqiy-normativ hujjatlarni bilishi va boshqa talablarga mosligi hisobga olinadi. Guruhda har bir talabaga 0-10 oralig'ida bir xil ball qo'yiladi. Himoya kafedra mudiri tomonidan tasdiqlangan grafik asosida dars mashg'ulotlaridan so'ng tashkil etiladi</p>		
	Yakuniy nazorat	30	20 hafta
	Yozma ish	30	
	JAMI	100	